

EREVNA

N:r 2

September

1944

Innehåll

Frihet enligt Nya Testamentet. Av Harry Bjurnæus.	3
Hänförelse. Av Hugo Odeberg.	15
Något om den urkristna församlingens ämbeten. Av Agne Lageson.	21
Något om "församlingen" i Nya testamentet. Av Bertil Alberius.	29
Den urkristna församlingens förhållande till omvärlden. Med särskilt hänsynstagande till 1 Kor. Av John Olsson.	44
Oscar Haglund in memoriam.	59
Levande lutherdom.	61
Värdefulla skrifter.	63
Tidskrift för Biblisk Tro.	64
Sammanträden.	65
Innehållsförteckning.	66

*Innehållsförteckningen i slutet av häftet och sidhänvisningar i texten
enligt originaltexten.*

Frihet enligt Nya Testamentet.

Av Harry Bjurnæus.

I Joh. 8:32 säger Jesus till de fariséer, som hade satt tro till honom, följande ord: »Sanningen skall göra er fria.» Man tycker nog att dessa ord på intet sätt skulle kunna verka stötande på dem som hörde dem. Men läser vi vidare i samma kapitel, så finner vi att de utlöste harm och indignation. Dessa män hade dock satt tro till honom. De hade börjat acceptera hans lära. Den tycktes dem i stort stämna överens med deras övriga lärares uppfattning av Gud och hans vägar. De hade inte skymtat något avvikande i Jesu förkunnelse. Men Jesus visste att den fariseiska religionens tankebanor och hans egna korsade varandra. Han visste att judarna hade benägenhet att lägga in en annan betydelse i hans ord än vad han själv gjorde. Då han fäller detta yttrande, då vet han att han löper risken att förlora anhängare. Han rör vid en öm punkt hos dem, vid den frihet som de yvdes över.

Friheten var ett centralt, ofta förekommande begrepp inom judendomen på Jesu samtid. Detta begrepp omspände både religiösa och etiska frågor. Frihet var adelsmärket för fariséerna som ägde lagen, d.v.s. kunskapen om Guds vilja. Hedningarna som inte ägde lagen var för dem likställda med trälar. Genom icke-kunskapen om Guds vilja var hedningarna ofria i förhållande till synden. De var i slavtjänst under denna världens furste. De fromma judarna hade påtagit sig himmelrikets

ok och var därigenom befriade från varje annat ok och ställda direkt under Gud. Detta ok uppfattades inte av dem som en börda utan snarare som en källa till glädje och frihet. Lagen och friheten korresponderade. Hade Jesus sagt 'Lagen har gjort er fria', då skulle man ha förstått honom och då skulle han ha funnit resonans i deras väsens innersta. Men nu sade Jesus inte så och skulle överhuvudtaget inte ha kunnat säga så. Sanningen skall göra er fria. Dessa ord innebär, om vi beaktar det sammanhang i vilket de yttras, att Jesus knyter friheten till sanningen och sanningen till sig själv och sina ord. 'Om ni förblir i mitt ord, är ni verkligen mina lärjungar, och ni skall förstå sanningen, och sanningen skall göra er fria.' Med dessa ord har Jesus gjort ett snitt mellan lagen och friheten. Han har knutit friheten vid den sanning som han själv uppenbarade och därmed intagit den plats som enligt judarnas uppfattning tillkom lagen allena. Det var detta som upprörde hans åhörare. Dels hade han satt deras frihet i fråga och därmed antytt att de var ofria trots sitt ägande av lagen. Dels hade han satt sig själv som den enda garanten för frihet.

Med detta ställe i Joh. 8 som utgångspunkt ville vi nu med några ord beröra begreppet frihet i Nya testamentet och givetvis också beakta den konflikt som råder mellan judarnas uppfattning om detta och den nytestamentliga. Denna lilla utredning, som vi i det följande ville i begränsad form framlägga, skulle bli alltför vidlyftig, om den skulle söka allsidigt belysa denna fråga. Det blir därför mycket endels och knapphändigt, då vi här bara skall beröra ett fåtal ställen av de många i Nya testamentet, som behandlar friheten.

Vad ansåg sig juden som ägde lagen vara fri ifrån? Jo, från synden. Jesu ord i Joh. 8:34, 'var och en som gör synd är syndens slav', skulle varje farisé ha skrivit under med eftertryck och övertygelse. Dock har man anledning att förmoda att judens och Jesu uppfattning om begreppet synd liksom i fråga om

begreppet frihet går isär. På vad sätt skall vi söka visa längre fram. För både judiskt och nytestamentligt betraktelsesätt är synden den makt varifrån man skall söka bli fri. Friheten gäller först och främst friheten från synden. Det var ju denna frihet som judarna ansåg sig äga men som Jesus ifrågasatte.

Vi an knyter åter till debatten i Joh. 8. Med påtaglig och stark indignation svarade judarna Jesus: »Vi är Abrahams barn och har aldrig varit slavar under någon. Hur kan Du då säga att vi skall bli fria?»

Friheten var således enligt judisk uppfattning redan för handen. Om den kunde de tala i presens och behövde inte använda futurum. Men Jesus använder sitt eget tempus. Möjligheten att bli fri finns, men inte där man ansåg den vara. Jesus sade: »Amen, amen säger jag er. Var och en som gör synd är syndens slav. Slaven bor inte kvar i huset för alltid, men sonen stannar där för alltid. Om nu Sonen gör er fria, så blir ni verkligen fria. Jag vet att ni är Abrahams barn, men ni vill döda mig därför att ni inte förstår mitt ord. Jag talar vad jag har sett hos min Fader. Ni gör vad ni har hört av er fader.» Judarna svor att de har Gud till sin fader och ingen annan. Men Jesus förklarar att djävulen är deras fader och han är en lögnare, ja, lögnens fader. Jesus fortsätter: »Men mig tror ni inte, därför att jag säger er sanningen.» Enligt Jesus är den frihet, som de åberopar, av djävulen. Han är upphovsmannen till deras frihet, som således innebär friheten från Gud. — I Rom. 6:20 har Paulus denna ironiska anmärkning: Medan ni var syndens slavar, var ni fria från rättfärdigheten.

Judarna åberopar sig på lagen och sin kännedom om den. Såsom Abrahams barn har de hållit förbundet och sagt ja till Guds vilja och därmed vunnit friheten. Jesu invändning innebär ju denna betygsättning, att de varken gör eller kan göra Guds vilja utan Guds fienders vilja, eftersom de har djävulen till sin fader. Ja, genom själva ihärdigheten och den samlade

viljekraften att göra Guds vilja kommer de inte närmare Gud utan längre bort.

Frukten av sin kunskap om lagen ansåg judarna vara friheten från synden. Men Jesus låter dem förstå att de blivit vilseledda genom att de är under lögnens välde. Det som de ansåg sig vara fria från är de i stället bundna av. Det som de ansåg vara deras ära blir deras vanära. Välsignelsen visar sig vara förbannelse. Den lag i vilken de ser sin frälsare blir deras domare. Det liv de strävar efter visar sig vara döden.

Att vara under lagen, synden och förbannelsen samt därmed också under döden blir liktydigt enligt Jesus. Deras frihet är fångenskap. Man ansåg sig vara fri från synden och blev fri till att synda. Man ansåg sig fri till rättfärdighet men var fri från rättfärdighet och därmed fri från Gud. De var under lögnens välde. Denna lögn hindrade dem att se den sanning som ensam kan göra fri, den sanning som i Kristus tagit gestalt och blivit verklighet. Då Jesus säger »Sanningen skall göra er fria», menar han att endast den som tar emot honom och hans budskap, endast han blir fri.

Vad menas då med frihet i nytestamentlig bemärkelse? Enligt den metodiska satsen att det här är fråga om en enhetlig åskådning kan eller får inte begreppet frihet lösgöras och bli ett isolerat begrepp. Det står i fast relation till andra begrepp och alla dessa begrepp har en och samma grund — Kristus. Ett av de mest centrala begreppen i Nya testamentet är »ett nytt liv». Detta liv innebär inte att man så att säga lägger om kursen och börjar uppställa nya normer och föresätter sig att följa dem och så leva på ett nytt sätt. Om man nu korrigerar ett och annat i det gamla livet, lägger bort en och annan vana och lägger sig till med nya vanor och tänkesätt, det kan inte kallas nytt liv. Detta begrepp måste fattas Realt. Det är inte en blandning av gammalt och nytt. Det nya livet kommer inte till stånd genom att jag fattar ett beslut att ändra mitt levnadssätt. Detta

blir ett nytt levnadssätt men inte ett nytt liv. Fariséen, som beslöt sig för att leva under lagen och följa dess föreskrifter för att så med Guds hjälp bli rättfärdig och komma i åtnjutande av friheten, hade enligt Jesus inte därmed kommit in i det nya livet.

Jesus sade: »Den som hör mitt ord och tror på honom som har sänt mig, han har evigt liv och kommer inte under domen utan har övergått från döden till livet» (Joh. 5:24). Till Nikodemus sade han: »Den som inte blir född på nytt kan inte se Guds rike.»

Det nya livet, det är livet i Kristus. Liksom man inte kan tala om frihet utom i förbindelse med liv, så kan man inte skilja begreppet frihet i nytestamentlig betydelse från det nya livet i Kristus. Den frihet som i detta nya liv kommer till stånd har inga relationer till friheten i det gamla livet. Bara namnet är gemensamt, men detta namn gömmer helt olika verkligheter bakom sig.

I de johanneiska och paulinska skrifterna träffar man ständigt på nytt på denna tanke: »i Kristus». Vi kan tänka på det kända stället i 2 Kor. 5:17: »Om någon är i Kristus är han en ny skapelse. Det gamla är förbi, se, det nya har kommit.» I dessa ord har Paulus sammanträngt det revolutionerande nya som i och med Kristus kommit in i världen. Det gamla sammanhanget — syndens sammanhang — är genombrutet. Så länge människan är kvar i detta är hon bunden av det i sitt handlande. Om hon är kommen dithän att hon dristar sig att säga: Jag är fri från synden genom att göra Guds vilja, så är hon dock inte fri från syndens sammanhang, det enda hon är fri från är det nya livet. Man kan inte göra Guds vilja i ett sammanhang, där Guds vilja inte gör sig förnimbar. Man är kvar i köttet och det betyder att man är slav under lagen, synden och döden. Man kan inte ändra något i det livet och därigenom bli fri från den lag som där gäller.

Frihet från synden är frihet från det liv som begär sig själv. Skenbart uppfyllande Guds vilja genomför människan i det gamla livet sin egen vilja och orienterar sig på den egna nyttan. Hon söker sitt eget liv. Jesus sade: »Den som finner sitt liv skall mista det» (Matt. 10:39). Jesus sade: »Om nu Sonen gör er fria, blir ni verkligen fria». Denna befrielse innebär frihet från att vara under synden och därmed under lögnen och självbedrägeriet. Livet i Kristus betyder att människan blir infogad i ett nytt sammanhang — som inte är syndens — utan det frihetens sammanhang där synden är störtad från sin härskarställning. Detta betyder döden från det gamla livet, döden från det jag som söker sin egen frihet. Paulus säger: »Nu lever inte längre jag, utan Kristus lever i mig» (Gal. 2:20). Det egna jaget är dött, men ur dess grav har det nya livet i Kristus uppstått. Paulus använder ibland uttrycket död från, där vi säger fri från. Han sammankopplar på detta sätt död och frihet i Rom. 6: »Vi vet att vår gamla människa har blivit korsfäst med Kristus, för att syndens kropp skall berövas sin makt, så att vi inte längre tjänar synden. Ty den som är död, han är friad från synd. Har vi dött med Kristus, tror vi att vi också skall leva med honom. ... Ty hans död var en död från synden en gång för alla, men det liv han lever, det lever han för Gud. Så skall också ni se på er själva: ni är döda från synden och lever för Gud i Kristus Jesus ...» (Rom. 6:6, 7, 8, 10, 11).

Dessa ord ger uttryck för den innerliga förening med Kristus som kommer till stånd hos den människa som i tro tar emot honom. Det är inte ett symboliskt tal. Det är uttryck för en verklighet. Genom döden blir människan undanryckt det syndens herravälde som hon slavats under. Hon blir fri från det gamla livet i synden. Men genom föreningen med Kristus blir hon också fri till något, nämligen livet för Gud i Kristus Jesus.

Så mycket skall det således till. Det är inte nog med ett viljebeslut. Endast döden kan göra brytningen med det gamla

livet radikal. Synden har anspråk på syndaren så länge han lever. Men dess anspråk är slut då han dör. — Människan är död och hon lever, död såsom korsfäst med Kristus, levande såsom levande med honom. Hon är död från synden men hon är levande för Gud. Med konungslig makt har synden enligt Paulus härskat över människan genom döden. Men för den som är förenad med Kristus har denna syndens härskarmakt blivit störtad. Liksom synden fick herravälde genom döden, skulle också nåden få herravälde genom rättfärdighet som leder till evigt liv genom Jesus Kristus, vår Herre (Rom. 5:21). Till detta nya liv som så kommit till stånd är friheten oskiljaktigt knuten. Vad innebär då denna frihet? Vilka uttryck tar den sig? Vilken funktion har den? Frihet innebär enligt Jesus att göra vad Fadern vill. Jesus sade: Han som har sänt mig är med mig. Han har inte lämnat mig ensam, eftersom jag alltid gör det som behagar honom (Joh. 8:29). För Jesus var friheten den, att han fick verka Faderns verk. Här var den fulltoniga harmonin.

Vi skulle nu vilja se hur Paulus konfronterar den frihet, som kommit till stånd, med sin omgivning. Vilka uttryck tar sig den visshet som han uttrycker i dessa ord: »Ty livets Andes lag har i Kristus gjort mig fri från syndens och dödens lag» (Rom. 8:2)?

»Är jag inte fri? Är jag inte apostel? Har jag inte sett Jesus, vår Herre. Är ni inte mitt verk i Herren» (1 Kor. 9:1). Det ligger något av jubel i dessa Paulus' ord, tycker man, om man läser dem isolerade från sitt sammanhang. Men de röjer sedda i sitt sammanhang något annat. De är Paulus' självförsvar. Det ligger nog mera vemod och sorg i dessa ord än glädje då Paulus ser hur man missuppfattat denna frihet i Korint.

Han är fri och dock nödgas han stå upp och tala som om han inte vore fri. Han nödgas gå till attack mot den frihet som i Korint urartat till ett slags berusning i vilken man, överväldi-

gad av den nya känslan av att ha blivit fri från lagen och alla mänskliga stadgar, från synd och död och bekymmer, också anser sig fri från ansvar. Paulus fick snart erfara att vad man hart när hade svårast att förstå och tillägna sig, det var just friheten. Man var på något sätt bländad av det nya privilegiet och den som är bländad ser förvisso inte klart. Det kostar Paulus mycken möda att hamra in i sina unga församlingars medvetande att den nya friheten inte innebär någon frihet från plikten. Liksom det i judendomen gäller den strängast möjliga observans av lagens krav för att kunna kallas fri, så kommer friheten för den kristne till stånd först i den innerligaste förening med Kristus i det nya livet. Fara är alltid å färde att det man kallar friheten från synden också blir friheten från Kristus. Man kan inte vara fri om man inte är i Kristus. Paulus kallar sig själv Kristi tjänare — ännu bättre översättning vore nog Kristi slav —. Han säger i 1 Kor. 7:22: »Ty den som var slav när han blev kallad av Herren, är en Herrens frigivne, och den som var fri när han blev kallad, är en Kristi slav.» I denna motsättning har Paulus fångat det till synes paradoxala i friheten.

Den som anser sig kunna handla och vara precis som han själv finner för gott, den som själv skriver lagar för sitt liv och samtidigt åberopar sin kristna frihet och stoltserar gentemot de stackare som ängsligt blickar åt höger och vänster för att avläsa den reaktion av gillande eller ogillande som hans handlande utlöser, han är lika ofri som den på vilken han föraktfullt ser ned. Ty ur hans liv strålar det egna jaget fram och inte Kristus. Då Paulus säger 'Nu lever inte längre jag, utan Kristus lever i mig', då lämnar han inte någon plats övrig åt det egna jagets självbestämmanderätt och härlighet. Fri är jag inte då jag förfogar över mig själv utan då Kristus förfogar över mig.

I 1 Kor. 8 talas det om kristlig frihet och kristlig kärleksplikt i fråga om förtärandet av köttet från djur, som har blivit

offrade åt avgudarna. Denna fråga kan tyckas vara så tids- och ortsbetonad att den inte kan ha något att säga en människa av i dag. Men Paulus har en förmåga att avvinna en till synes bagatellartad fråga — detta ord då taget i gängse nutida språkbruk och sedd under vårt s.k. vida perspektiv — ty för invånarna i Korint var det minst av allt en bagatellartad fråga — ett innehåll som gör att svaret på den är evigt giltigt. Det mest jordbundna problem blir genom Paulus ett fönster ut mot universum och det absoluta. Allt i skickelserna talar för den som mött Kristus om Kristus.

Frågan gäller i korthet följande. Hur skall en medlem i den kristna församlingen ställa sig till ätandet av kött, offrat åt avgudarna? Den kristne vet ju att inga avgudar finns. Paulus säger: »Vi vet att det inte finns någon avgud i världen.» Detta var redan för juden självklart och var Paulus' visshet redan då han var farisé. Frälsningen från synden innebär ju friheten från ondskans alla andemakter. Men att avgudarna dock var en makt för dem som trodde på dem var inte Paulus obekant. Den gemensamma tron på en avgud skapade ett maktcentrum som behärskade dem som trodde på den. Om den i tron svage befattade sig med sådant avgudaofferkött, fanns ju risker att han inte kunde låta bli att tänka på avguden och så komma in i dess maktsfär. Enligt Paulus är ju avgudar inte bara sådana som skapats av människohänder utan också de som skapats av föreställningar och idéer om en gud. Om nu den kristne nonchalerar den svage, så kunde han ju tyckas handla efter den sanna frihetens principer. Han har ju kommit bort från sådana »barnsligheter». Således kan han väl äta utan betänkligheter? Men om den svage broderns samvete därigenom blir befläckt? Skall då dennes samvete bli lagen för hans hållning? Skall han låta bli för att inte väcka anstöt? Paulus säger: »Maten för oss inte närmare Gud. Äter vi inte, förlorar vi ingenting, och äter vi, vinner vi ingenting.» Paulus ser nyktert på tingen. Han

låter varje sak vara vad den är. Avgörandet hänger inte på kunskapen utan kärleken. »Kunskapen uppblåser, och kärleken uppbygger.» Kärleken kan avstå från de rättigheter som friheten givit. Men ett avstående är inte dikterat av rädslan att väcka anstöt, inte heller har andras samveten därmed gjort den egna friheten till ett rö för vinden.

Man vågar kanske tänka sig följande situation: Paulus kommer i ett sällskap där man förklarar det vara synd att äta avgudaofferkött. I ett sådant fall vågar jag tro att Paulus utifrån sin tankegång skulle ha ätit av detta kött för att utmana dessa säkra domare. Ty falska hänsyn till de i tron starka var Paulus främmande. Dessa ansåg sig ju genom att avstå vara bättre än de som inte avstod. Detta innebär ju ingalunda att Paulus så att säga »vänder kappan efter vinden». Den enda vind han följde var den andens vind som heter kärleken och som genom Kristus blivit verklighet.

I Gal. 2:11 ff. talar Paulus om hur han hade måst gå till rätta med Kefas för en försyndelses skull. Denna hade bestått just i att Kefas »vänt kappan efter vinden». Han hade förut ätit tillsammans med hedningarna, men då några män kom dit från Jakob, som ansågs vara en auktoritet, då drog han sig tillbaka av fruktan för de omskurna. Denna rädsla att väcka anstöt var för Paulus liktydig med en försyndelse. Den innebar att Kefas ännu inte vågade i frihetens namn utmana dem som ansåg sig starka i tron. Paulus säger i allas närvaro: Om du som är jude lever på hedniskt vis och inte på judiskt, varför tvingar du då hedningarna att leva som judar?

Av detta framgår att Paulus inte av svaghet anpassar sig. Han säger i 1 Kor. 9:19: »Eftersom jag är fri och oberoende av alla, har jag gjort mig till allas tjänare för att vinna desto fler.» Han har blivit som en jude för att vinna judar, för dem som står under lagen har han som inte står under lagen blivit som om han stod under lagen, för de svaga har han blivit svag men, slutar han, »Allt gör jag för evangeliets skull».

I 1 Kor. 9 förklarar Paulus att han egentligen hade rätt att uppbära lön såsom förkunnande evangelium. Han säger: »Så har också Herren befallt att de som predikar evangeliet skall leva av evangeliet. Men jag för min del har inte utnyttjat en sådan förmån» (1 Kor. 9:14-15). Friheten innebär således inte ett ängsligt bevakande av sina rättigheter. Då skulle den ha urartat till egoism och inte ha något med Kristus att skaffa. I 1 Kor. 6:12 säger Paulus: »Allt är tillåtet för mig, men allt är inte nyttigt. Allt är tillåtet för mig, men jag skall inte låta något ta makten över mig.» I och med att något fått makt över mig är jag inte fri. Först då syndens makt blivit bruten är människan fri. Det finns således inga förbud för den människa som är så fri från lusten att begå den eller den synden att hon inte ens skulle kunna tänka på möjligheten att begå den.

I Galaterbrevet återspeglas Paulus' bekymmer för dem som avfallit från evangelium och åter halkat tillbaka under lagen och därmed under den forna ofriheten. Man har inte fattat evangeliets budskap om friheten genom Kristus. Han säger i kapitel 3:23 ff.: »Innan tron kom, hölls vi i fängsligt förvar och var bevakade av lagen, tills tron skulle uppenbaras. Så blev lagen vår övervakare fram till Kristus, för att vi skall förklaras rättfärdiga av tro. Men sedan tron har kommit, står vi inte längre under någon övervakare. Alla är ni Guds barn genom tron på Kristus Jesus. Alla ni som har blivit döpta till Kristus har blivit iklädda Kristus.»

Då tron kommit, har således lagen ingen uppgift mera. Paulus vittnar: »Jag har genom lagen dött bort från lagen för att jag skall leva för Gud. Jag är korsfäst med Kristus, och nu lever inte längre jag utan Kristus lever i mig.» Till dessa sista ord, som förut citerats vid ett par tillfällen, måste man ständigt på nytt återvända för att kunna förstå Paulus' ord om friheten. Hela människans situation är grundförändrad i och med att Kristus blivit den allt behärskande drivkraften och inspira-

tionen. Friheten är knuten till detta. Den blir då inget självs-våld, ingen lössläpphet utan ansvar, men lika litet blir den en spänd ängslan som kommer människan att dröja på steget. »Till denna frihet har Kristus gjort oss fria» (Gal. 5:1). »Det har ingen betydelse om man är omskuren eller oomskuren. Det som verkligen betyder något är en ny skapelse» (Gal. 6:15). Till denna nya skapelse, till detta nya liv, hör friheten.

Vi finner alltså att judarnas frihet i lagen, hos Paulus motsvaras av friheten i Kristus. Rent tekniskt föreligger alltså den likheten mellan de bägge frihetsbegreppen att de var för sig betecknar frihet i relation till någonting överordnat, i judendomen till lagen, hos Paulus till Kristus. Friheten anger då den förmån som följer med anslutningen till respektive överordnade auktoritet. I själva verket kan det väl ifrågasättas om man inte riktigare kunde återge judendomens och Nya testamentets ord frihet med privilegierad ställning och ordet fri med privilegierad eller varför inte rent av med frälse. Det väsentligt nya är det innehåll som Nya testamentet inlägger i friheten i Kristus. Friheten i Kristus är något helt annat än friheten i lagen. Allt får sin egenart genom det nya livet i Kristus.

Hänförelse.

Av Hugo Odeberg.

I den kristna kyrkan är den högtid, som minner om den kristna rörelsens själva uppkomst, benämnd »pingsten». Den första pingsten har ju brukat kallas för den kristna kyrkans födelsedag.

Det kan vara skäl att erinra om hur läget var för de män och kvinnor som skulle komma att bilda den nya rörelsens kärna, hur läget var för dem strax före den minnesvärda första pingstdagen. Dessa människor hade under några korta år fått lyssna till och följa en Mästare vid namn Jesus, en man som kom till världen med en ny revolutionerande lära och inte bara med en lära, utan med en vilja, för vilken denna lära var uttryck, en omskapande vilja, en kraft till räddning ur andlig nöd och mänskligt fördärv. Men hans lära och hans verk hade ådragit sig samtidens hat, och de som makten hade, hade triumferat över honom. Och deras triumf var, att döma efter alla förnuftiga beräkningar, fullständig. Mästaren hade förklarats för en förbrytare, och han hade blivit dömd till det föraktligaste och smädligaste av alla straff, korsdöden, och detta straff hade också gått i verkställighet. Hans lärjungaskara hade skingrats, det fanns inte längre någon sammanhållande kraft bland dem. De många som lyssnat till honom med intresse, ja, med hopp om att här fanns något ljus och löftesrikt, som gjorde att man kunde tänka att det goda kanske ändå var på väg att bryta sig fram i världen, dessa alla hade nu sett detta svaga hopp blekna,

de hade skrämts till tystnad, och resignerade hade de återgått till det gamla livet.

Det torde inte ha funnits ett tillfälle i historien, då en rörelse så fullständigt förintats och besegrats som då Kristus dog på korset. Så måste ju varje historiskt bildad människa döma än i dag, om han inte hade vetat om fortsättningen.

Men så kom de för varje mänskligt förnuft omöjliga händelserna: uppståndelsen och pingstundret. Där stod det upp, som varit slutgiltigt besekrat och förintat, stod upp i ny kraft, genom gudomlig anda, genom Hans ande, som troddes för alltid besegrad. Vår store diktare Tegnér kallar pingsten för hänryckningens tid. Och det heter i berättelsen om första pingsten, att det var liksom tungor av eld som kom ner över dem som var församlade. Denna eld var en hänförelsens eld. Vad var detta för en hänförelse?

Ja, hänförelse är ett för svagt ord numera, ty liksom alla gamla starka ord har också ordet hänförelse försvagats genom skribenters och talares missbruk av orden. Vi har helt enkelt i vårt språk numera inget ord som motsvarar vad här föreligger. Ty den hänförelse det här är fråga om, är intet plötsligt uppfammande känslösvall, som rycker med för tillfället men sedan mattar av så fort svårigheterna, farorna, det dagliga mödosamma arbetet träder in. Men vad var det då?

Det var först och främst en *tro*, som varade för livet. Dessa människor trodde från denna stund med en tro som inte lämnade rum för några tankar som stred emot deras tro. De trodde emot allt förnuft. Det var en tro som *visste* med en inre, outrotlig visshet. Det fanns ju ingenting, rätt och slätt ingenting i de yttre förhållandena, som kunde ge dem minsta grund för denna deras tro. Intet hade förändrat sig i den yttre situationen, i de yttre maktförhållandena, i samtidens yttre händelser, stämningar eller tendenser. Det var en tro som såg framåt mot ting som inte syns, men som de visste — med trons visshet

visste — skulle komma att bli verklighet. Denna *tro* var hänryckningens eld.

Pingstens hänryckning skapade också hos dessa människor något som kallas *mod*, ett mod som inte lät sig av något förfäras. Ärkebiskop Natan Söderblom skrev i en lärobok för konfirmander, som ännu i dag används, följande ord, som väl i dag för oss måste förefalla som ett eko från längst förflutna starka och tappra tider: »Den kristne är modig. Han går *sin väg rakt fram* utan att låta sig *lockas* eller *skrämmas*.» Men om någon läser sitt nya testamente skall han finna talrika bevis på att detta var sant om de första kristna, liksom det varit sant om alla äkta kristna i alla århundraden därefter, om alla dem som verkligen haft hänryckningens eld.

Det var naturligt nog inte ett mod med stora bokstäver, med stora ord och åthävor. Detta mod gick dem i blodet som en enkel och naturlig sak. De var inte rädda för och bekymrade sig inte om vad som mötte dem i deras strid för det som de trodde och visste vara rätt och vara deras uppgift. Löjet och hånet bekymrade dem inte. Med fullkomligt jämnmod lät de sig kallas *dårar* och lät sin förkunnelse kallas för *dårskap*. Ja, detta var ett bevis för dem att de var på rätt väg. Om de inte kallades för dårar och om inte evangeliet blev bedömt som dårskap, var det tvärtom fara för att det inte fanns den rätta kraften i det. »Var är de visa», säger Paulus, »var är de skriftlärda? Var är denna tidsålders klyftiga män? Har inte Gud gjort denna tidsålders visdom till dårskap? Jo, det behagade Gud att genom den dårskap han lät förkunnas, frälsa dem som tror. Ty det som för världen var dåraktigt, det utvalde Gud, för att han skulle låta de visa komma på skam.»

Och det var ett mod som gjorde att de inte bekymrade sig därför att de blev *utstötta* ur gemenskapen såsom de första kristna blev överallt. Det var ett mod som inte heller lät sig kuvas av *yttre* våld. Den förföljelse som de fick genomgå, märk-

tes inte ens på dem. I Paulus' brev kan vi inte märka något spår av att han var nedtryckt och kuvad, och vi skulle inte ens ha vetat vad han genomgått, om vi inte hade fått det berättat av Lukas, hans följeslagare, ty i Paulus' brev kommer det inte fram annat än som en parentes, man kan säga nära nog av en tillfällighet, t.ex. då han en gång råkar tala om att han »varit i dödsnöd många gånger, av judarna fem gånger fått gisselstraffet med trettio gisselslag, tre gånger blivit piskad med spön, en gång blivit stenad, ofta varit i fängelse, varit i dödsnöd många gånger, under sina resor utstått faror på floder, faror bland rövare, faror genom landsmän, faror genom främlingar, faror i städer, faror i öknar, faror på havet, under hunger och törst, under svält titt och ofta, under köld och nakenhet» (2 Kor. 11:23-27). Detta *mod* var hänryckningens eld.

Vidare hade denna nya kraft med sig en säregen gemenskap och *broderskap* mellan dem som gripits av samma visshet. Hos varandra kände de igen samma anda. De var som ett hjärta och en själ, ja, som en kropp. Och då de förnam det broderskap och den förtrolighet, som rådde dem emellan, såg de däri ett löfte om att detta broderskap och denna gemenskap en gång skulle omskapa ännu flera, och förnya den omvärld i vilken de levde, denna omvärld, som endast sammanhölls av hatet, men som annars inbördes levde i avund, strid, förräderi, falskhet, vinningslystnad och feghet. De såg att det de hade att förkunna och arbeta för, också väckte upp allt äkta och ursprungligt igen, som fanns förborgat i folken: kärlek till fädernas dygder och mod, aktning och vårdnad om hem och familj, heder och plikt känsla i samhällets tjänst. Så betraktade de det som en mission, att med den nya anda som rådde bland dem, så småningom föra allt flera in i »den nya skapelsen». Denna broderskapets anda var hänryckningens eld.

Men den nya kraften yttrade sig även i något annat. Ville man tro att bekymmer, hån, löje, förföljelser, fattigdom, möda

och motgångar gjorde dessa hänförda människor till allvarstygda och dystra varelser, så tog man grundligt miste. Ett drag som starkt slår igenom i dokumenten från denna tid är *glädjen*. Det var en ständig glädje som man levde i. En glädje som inte låg bara på ytan utan strömmade ut från väsendets själva innersta hjärtpunkt. Men det var också en glädje som inte endast låg på djupet utan just strömmade ut som från en outsinlig källa och tog sig uttryck i yttre fröjd och glättighet. Det var en okonstlad, oförställd glädje. Och med den var förbunden en *frid* i sinnet. De kristnas sammankomster var *fri-dens högtider* och *glädjefester*. Så säger Paulus att köttets gärningar är ovänskap, kiv, avund, vrede, tvedräkt, partisöndring, men andens frukt är *kärlek* (broderskap), *glädje*, *frid*, tålmod, mildhet, godhet, trofasthet. Denna anda var hänryckningens eld.

Men det är ännu en viktig sak som kännetecknar den äkta hänförelsen, nämligen det att den är grundad i *verkligheten*, den är inte något blott subjektivt. Den äkta hänförelsen kan nämligen inte väckas av en illusion. En människa kan inte med äkta tro omfatta, med sant mod strida för, med verklig glädje leva i, en illusion. När tro, mod, gemenskap och glädje finns, då kan man omvänt därav sluta till, att det man kämpar för är något i verkligheten grundat, i historiens gudomliga världsplan nedlagt, som förr eller senare måste segra, och som skall segra mot allt förnuft. Mot den äkta hänförelsen står därför aldrig såsom motståndare och förtryckare en annan verklig hänförelse. Mot den står som motståndare endast hatet och fanatismen. Och dessa kan förvisso vara fruktansvärda motståndare i sin tid, framför allt därför att hatet och fanatismen till sin natur är samvetslösa och hänsynslösa, saknar alla rättens och hederns grundsatser och ledstjärnor. Men de saknar det som den äkta tron och hänförelsen har, verklighetens fasta underlag. De saknar det sammanhållande bandet från en le-

vande visshet. Hatets enda sammanhållande band är hatet självt och den illusion av makt som den lever på. Men det är till slut alltsammans endast illusioner, och illusioner blir alla oundvikligen till slut upplösta i intet. Den äkta hänförelsen däremot, den behöver inga illusioner och den befriar sig därför undan för undan från alla illusioner. Den äkta tron på en sak, den lever med i livets och historiens egna pulsslag, som i själva verket är den gudomliga viljans tecken. Så sjönk en gång de väldiga makter samman och upplöstes i intet, som stått emot den unga, maktlösa men av sin hänförelse, sin tro, sitt mod och sin glädje burna kristna gemenskapen. Pingsten, hänförelsens eld, modet, tron och glädjen, de segrar alltid. Hänförelsens eld är *segerns* visshet. Men det som segrar är inte en människa eller en människas vilja utan Guds verk. »Var vid gott mod! Jag har övervunnit världen.»

Något om den urkristna församlingens ämbeten.

Av Agne Lageson.

Föreliggande uppsats vill huvudsakligen med ledning av 1 Kor. söka ge en kort framställning av den urkristna församlingens ämbeten. Först skall dock en skiss lämnas över den enskilda församlingen och dess förhållande till kyrkan — Guds församling. Detta för att bakgrunden till framställningen om ämbetena skall bli något närmare klarlagd.

Redan i 1 Kor. 1:2 stöter vi på uttrycket »Guds församling i Korint». I de närmast följande orden av samma vers får vi av aposteln Paulus en närmare beskrivning på vilka som räknas till denna församling. Det är »de som helgats i Kristus Jesus, de kallade och heliga». Vi får också ett klart besked om att Paulus inte bara vänder sig till församlingen i Korint, ty i slutorden av den anförda versen står »på varje plats där de eller vi bor». Guds församling är totaluttrycket för alla kallade och heliga, d.v.s. alla som av Gud blivit utvalda till delaktighet av det nya förbundet i Kristus. Den enskilda församlingen i Korint, i Efesus o.s.v. är en lokal manifestation av dessa kallade. Vad det gäller den andliga kvaliteten, skall alltså inte någon skillnad föreligga mellan lokalförsamlingen och Guds församling. Dock blir det i realiteten så att Guds församling får uppfattas som den ideala församlingen av vilken lokalförsamlingen ger ett klarare eller mattare återsken. Men sin kontakt med Guds församling får lokalförsamlingen aldrig släppa.

Endast som en lem i den stora kroppen är lokalförsamlingen motiverad, och försöker den bryta sig ur detta sitt organiska sammanhang står den inte mer på den rätta grunden — ja, har ingen grund alls. Av det här sagda torde framgå att, då Paulus i 1 Kor. 4:17 talar om den lära som han överallt lär ut i alla församlingar, hans mening är: på alla de platser där det finns människor, få eller många, vilka tagit emot kallelser till det nya livet i Kristus.

Någon över- eller underordning mellan de urkristna församlingarna har inte existerat, och trots den gemensamma konstitutiva grundvalen har varje församling dock sin egen prägel. Församlingarnas yttre struktur bestämdes ju av att det på olika platser var folk av skilda stånd och villkor som rekryterade församlingarna, och skillnaderna i församlingsbilden kan väl också vara förorsakad av församlingarnas växlande ställning gentemot de olika riktningar som ville komma den unga församlingen till livs. Den ytte olikheten tolereras dock inte i hur hög grad som helst. I 1 Kor. 11:16 stadgar Paulus en ordning, som skall gälla för alla församlingar. I detta stycke hade tydligen korintierna gått sin egen väg, men häremot förordnar Paulus att alla församlingar skall vara lika. Paulus gör här ett påbud, som han tydligen är förvissad om att kunna legitimera utifrån förhållandet i Guds församling. Seden måste vara lika ty den är Kristi lag, som gäller i församlingen. Varje församling, som i sanning är en lem i den stora kroppen vars huvud är Kristus, måste ha den ordning som Kristus påbjudit. Då församlingen vikit från den väg som den skulle gå, grep Paulus in och tillrättavisade. Han säger i kapitel 11:22 på tal om gemenskapsmåltiderna, vilkas innebörd man inte längre i Korint hade klar för sig: »Eller föraktar ni Guds församling ...» Föraktar ni, menar Paulus, dem som Gud långt ifrån att förakta i stället har kallat till att vara heliga och att stå i gemenskap med Kristus. I Guds sanna församling, där det främsta

kännetecknet för en medlem är att ha mottagit kallelsen, finns inte rik eller fattig, hög eller låg, men i Korint hade tydligen anseende till person otillbörligt fått komma i dagen. Den andliga kvaliteten var i Korint inte av Guds församlings art.

Då man talar om församlingen i urkristendomen är det oftast antingen fråga om Guds församling eller om en lokal församling. Det torde dock behöva observeras att även en liten krets av troende, så liten att den kunde rymmas i ett privat hus, av Paulus kallas för församling — kap. 16:19. I denna användning av uttrycket församling ligger dock ingen motsättning till lokalförsamlingsbegreppet. Också den lilla skaran är ett utflöde av Guds församling, av gudsfolket, och också åt den är löftet givet: Matt. 18:20. Också de två och de tre får representera den stora Guds församling och vara en lem i den stora kroppen, vars huvud är Kristus.

I det föregående har den enskilda församlingens ställning något närmare preciserats. Vad var det då inom församlingen som var det karakteristiska? Det kan väl knappast betvivlas att församlingen själv i de andeingivna ämbetena såg det mest säregna för en kristen församling. Och därtill torde väl ingen, som utifrån sina sentida bristande insikter vill söka karakterisera den urkristna församlingen, ha någon grundad anledning att göra invändningar. Anden var ju det nya, som kom till den kristna församlingen och som, hur lik denna församling än var den judiska, dock skapade den genomgripande skillnaden. Nåväl, har man menat, men inte var väl alla ämbeten av sådan karaktär? De organisatoriska ämbetena är väl inte verkade av Anden? Särskilt under 1800-talet var en dylik uppdelning av ämbetena på modet. Men hela denna skillnad avvisar Paulus på det bestämdaste. Varje församlingsmedlem som har en uppgift har fått denna genom Anden och såsom andeingivna är ju alla ämbeten nådegåvor, det må sedan gälla aposteln, profetens, lärarens, församlingsföreståndarens eller diakonens äm-

bete. De olika ämbetena är verkade av en och samma Ande och är blott olika yttringar av den. Paulus talar heller aldrig om att någon är vald eller utsedd till en tjänst utan att någon är satt, d.v.s. av Anden insatt, till en uppgift i församlingen. Ty ämbetena är inte knutna till en enskild församling utan till Guds församling, i vars olika lokala manifestationer de sedan träder in. Ämbetena var liksom nådegåvorna, till vilka de i viss mening kan räknas, aldrig avsedda att ge bäraren ställning och makt utan var till församlingens tjänst. Några hedersämbeten kände man inte till.

Såväl i 1 Kor. 12:28 som i Ef. 4:11 nämns *apostelns* ämbete först i raden av ämbeten. En apostel var en resande missionär, som hade till uppgift att resa runt och förkunna evangelium och vara behjälplig under församlingens första riskfyllda tid, innan medlemmarna var befästa i sin tro. Man kunde ju ha väntat att aposteln, som först konfronterade människor med evangelium, också döpte. Enligt Paulus' ord i kap. 1:17 torde dock detta inte ha varit det vanliga. Den i Matt. 28:19 givna dopbefallningen stod tydligen inte i motsättning till denna praxis. Hur som helst så har inte Paulus ansett sig böra döpa annat än i undantagsfall. I många fall hade Paulus medhjälpare med sig på sina resor. Det syntes därför inte otänkbart att Paulus själv helt ägnade sig åt förkunnandet av evangelium under det att han överlät dopverksamheten åt sina medhjälpare. Detta ligger ju i linje med orden i kap. 1:17 som tycks böra fattas så, att enligt Paulus' mening inte ens en apostel hade mer än en uppgift. Aposteln skall i sig förena *visdom* och *insikt* för att rätt kunna förkunna evangelium. Under detta sitt arbete får aposteln ofta lida betryck och svårigheter. Men oförtrutet arbetar han vidare, viss om sin höga kallelse (kap. 4:9-13) till Guds medarbetare (kap. 3:9) ja, till Kristi ställföreträdare som församlingens huvud. Aposteln var en pelare i församlingen. Men trots det myckna och betydelsefulla arbete som

en apostel utför, kan han alltid göra Paulus' ord i kap. 15:10 till sina: fast inte jag själv, utan Guds nåd som varit med mig.

Profetens ämbete är ett speciellt kristet, som inte alls har någon motsvarighet i den judiska gudstjänsten. Judarna hävdade ju med bestämdhet att profetians tid var slut. De kristna åter stödde sig på Joel 2:28 och menade att profeternas framträdande i församlingen utgjorde en direkt fortsättning av den gammaltestamentliga profetian. Profeten talade visdomens ord. Han talade inte till de omogna i församlingen utan till de fullmogna. Profetian är ett tecken, inte för dem som inte tror, utan för dem som tror. Kap. 14:22. Profeten låter höra sig i predikan och bön. En andeburen predikant kan sägas vara den närmaste motsvarigheten till profeten. Han kunde med utgång från Gamla Testamentet sätta in både det förflutna och det närvarande i sitt rätta sammanhang, så att det han sade verkligen grep åhörarnas hjärtan. Ja, han kunde också, då han ju hade gåvan att ta emot uppenbarelser, ge utsagor om kommande Guds ingripanden i världen, och så kunde han bli en vägvisare för åhörarna. Profeten representerade kontakten med den gudomliga *visdomen*, och först med honom fick församlingen sin rätta orientering uppåt. Liksom de stora profeterna på det gamla förbundets tid kände profeten både gåvan att mottaga och tvånget att förkunna. Vad det gäller profetens yttre ställning kunde han ju både vara knuten till en viss församling och vara resande. Han hade rätt att få sitt uppehälle av församlingen. Detta kunde helt naturligt väcka falska profeters lust att försöka skaffa sig förmåner på församlingens bekostnad. Såväl Paulus som Didache ger bestämda råd angående avslöjande av dylika profeter i vilka ingen Andens stämma talade. Den sanne profeten, vars ord tröstade, lärde, förmanade och varnade, betraktades med mycken aktning och vördnad. Profetians gåva sätts av Paulus högt. Kap. 14:39.

Profetens hjälp och stöd var *läraren*. Dennes verksamhet

avsåg att inge faktiska kunskaper hos församlingsmedlemmarna. Läraren hade en stor uppgift både i gudstjänsten och utanför den. I gudstjänsten deltog han genom att läsa upp ett stycke ur den Heliga Skrift och förklara och utlägga det upplästa. Han skulle alltså inte ge någon predikan över det upplästa stycket utan anknyta det upplästa till kristna grundsatsar. Utanför gudstjänsten ledde läraren undervisningen i bibelskolan samt konfirmandundervisningen. Med stor iver omfattade församlingen de av läraren ledda bibelstudierna, och under dessa inhämtade man sin bibelkunskap som var helt enkelt imponerande, särskilt då man betänker att de flesta kristna inte var uppfostrade vare sig i kristen eller judisk miljö. Den uppgift som åvilade läraren var som synes mycket omfattande och betydelsefull. Jämför vi lärarens ställning i den judiska och den kristna församlingen träder det nya i uppgiften i öppen dager. Den judiske läraren hade sin uppgift i skolundervisningen men hade inte någon funktion i gudstjänsten, där som vi sett den kristne läraren spelade en viktig roll och jämte profeten bar upp huvudansvaret för gudstjänsten.

Ur 1 Kor. 12:28 kan vi utläsa, att jämte de hittills omnämnda ämbetena även sådana uppgifter som vi inte är vana att räkna bland ämbeten, av Paulus gavs en dylik plats. Detta har sin grund i att Paulus inte gör skarp skillnad mellan ämbete och tjänst eller uppgift. Det är ju i ena som i andra fallet Kristi Ande som står bakom och inspirerar till insatser för församlingens bästa. *Helbrägdagörelsens* gåva var given åt någon eller några i församlingen. Botandet av de sjuka genom handpåläggning och bön skedde ute i församlingen och hade kanske plats även i gudstjänsten. Den som hade gåvan, gick omkring och uppsökte de sjuka och hjälpte dem. Nära till denna verksamhet slöt sig diakonin. *Diakonerna*, som utgjordes av de yngre i presbyterkollegiet, hade vård om de gamla, sjuka och fattiga i församlingen. Det är väl inte otänkbart att bland

diakonerna funnits personer, som också hade helbrägdagörelsens gåva. Visserligen är det ju regel, att var och en bara hade en särskild gåva, men helbrägdagörelsens och diakonins ämbeten tycks ligga varandra så nära att det förefaller sannolikt att de skulle ha kunnat förenas i en person. Något belägg för denna tanke har dock inte kunnat finnas i 1 Kor.

Bland styresmännen torde *församlingsföreståndaren* vara en av de viktigaste. Sedan Paulus lämnat Korint var det Stefanus som där innehade detta ämbete. Han var föreståndare och ledare för gudstjänster och sammankomster och hade av allt att döma en central plats också vid brödrådaltiderna. Vid sin sida hade föreståndaren medhjälpare och vi erfar ur kap. 16:16 hur Paulus uppskattar dessa män som arbetar och bemödar sig för församlingen och hur han uppmanar församlingsmedlemmarna att underordna sig dem. Det var tydligen i allmänhet de som kristna äldste i församlingen som fick dessa uppgifter. Dock var, som förut påpekats, också dessa ämbeten verkade av Anden och inte på något sätt att principiellt skilja från t.ex. profetens eller lärarens.

Ämbetena gav åt den urkristna församlingen dess särpräglade karaktär. Genom ämbetenas trogna förvaltning tillväxte församlingen i andlig och moralisk kraft och utformade sin särart gentemot den omgivande världens mångskiftande religioner och i synnerhet mot den judiska synagogan, som under kristendomens första århundrade var den ständige fienden. Ur synagogan hade ju, menade judarna, de kristna brutit sig ut och avfallit från den ende sanne gudens förbund. Diametralt motsatt var Paulus' mening. Det var judarna, vilka inte ville acceptera Kristus som Messias, som tagit steget ut ur den gamla Guds församling som existerat från tidernas begynnelse. De kristna var, menade Paulus, de som förblivit trogna. Så levde den kristna församlingen vidare, alltid medveten om sitt ursprung i Guds församling. Och genom stormiga tider har

dess ämbeten under tidens tryck från att ha varit andeingivna blivit mer och mer fasta och reglerade, allt eftersom kyrkan växte och frontställningen mot den världsliga makten det krävde. Men aldrig kan den kristna församlingen fylla sin uppgift, om bärarna av dess ämbeten glömmer Paulus' ord i 1 Kor. 12:4-6 att det är *en* Ande, *en* Herre och *en* Gud och att det är Han som verkar allt i alla.

Något om "församlingen" i Nya testamentet.

Av Bertil Alberius.

När man ser en menighet församlad till gudstjänst i Herrens hus, kan man med fullt fog säga: »Detta är Guds församling, Kristi kyrka.» Men det är inte alltid man tänker på det sammanhang i vilket denna enskilda menighet står i förhållande till grannkyrkornas och alla andra »församlingar». Man ser den ofta såsom en enskild företeelse vilken blivit till, genom att några som bekänt sig till evangeliet, slutit sig samman och utsett ett fåtal till att handha ämbetena. Men de flesta medlemmarna tycks ha blivit utan något speciellt ansvar i församlingen utom åhörarens. Eller också kanske man där ser en organisation, som i sina rullor inför dem som tack vare organisationens syftemål, evangeliets utbredande, bekänner sig till evangeliet. Man ser den som en exklusiv förening, grundad enbart på sina »Stadgar», inom vilka den söker innesluta Jesus Kristus och hans verk, i stället för att man betraktar den såsom själv innesluten i Jesus Kristus och såsom en del av Kristi kyrka på jorden, såsom en lem i Kristi kropp, sóma Christú. Ty så säger Nya testamentet om »församlingen», och andra meningar har där inte något stöd. Nya testamentet talar om församlingen såsom en organism, vars lemmar hålls samman »i Kristus», en enda inklusiv sådan, i vilken varje menighet, den lilla lätt räknade såväl som den tusenhövdade, är en del. Alla är organiskt förenade med och i corpus Christi och utgör levande celler och lemmar i den.

Denna organism som Kristi kropp, församlingen, utgör ska-

pades av Gud en gång för alla, den är av evighet och till evighet. Stefanus talar om den inför Stora rådet i Jerusalem och säger: »Det var Mose som i församlingen i öknen ...» (Apg. 7:38) och Ps. 22:23 säger (citerat i Hebr. 2:12): »Jag skall förkunna ditt namn för mina bröder, mitt i församlingen skall jag lovsjunga dig.» Denna ekkläsia utgjorde judafolket (Apg. 13:17) som blev gudsfolket, men fariséerna förvaltade dåligt det arv de fått av Gud genom fäderna (Luk. 11:49, Matt. 21:35-36). Och då Gud åter ville upprätta förbindelsen, hade de så kört fast i tron på sin egen förmåga att i sig själva kunna nå Gud (jfr Hugo Odeberg: Fariseism och kristendom) att de förkastade Guds Son. De hade inget behov av en försonare (Apg. 13:23) som skulle återföra dem till ett »rätt» förhållande till Gud (Rom. 10:2-3). Så hade det succesiva fjärmandet från Gud skett, vilket kulminerade i att judarna korsfäste Sonen.

Därför blev det så, att de som kom att kallas för kristna utgjorde den egentliga fortsättningen av den gammaltestamentliga församlingen, av Israel. Det stora flertalet judar avsköndrade sig (Rom. 11:25), och de blev därför lika grenar som brutits bort från det äkta olivträdet, och i deras ställe inympades grenar från ett vilt olivträd (Rom. 11:17), hedningar, vilka förut inte sökt Gud (Jes. 65:1) och genom vilka nu olivträdet fortsatte sin tillväxt. Att så var fallet syns av att varken Jesus eller apostlarna (Paulus inberäknad) ville överge de medel för Guds uppenbarelse, som judarna ägde. Gamla testamentet var fortfarande Guds heliga ord, templet och synagogan var ofta platsen för Jesu framträdande i undervisning och kraftgärningar. Paulus verkade inom synagogan, till dess han och de som lyssnade till honom blev utstötta, exempelvis i Korint (Apg. 18:7, 13).

Detta »det nya Israel» är ett verkligt, ett nytt Israel, ty att vara »rätt jude» har inte med köttets härkomst att skaffa (Joh. 8:39-47, Matt. 3:9). Det är detta nya Israel, som utgör den

rätta församlingen i motsats till judarna, och dess historia har analoga drag med judafolkets. Så ber vi t.ex. i kollekthönsen på påskdagen: »O allsmäktige, evige Gud, du som genom Moses förde ditt folk ut ur Egypten och befallde det att årligen hålla påsk och att äta påskalammet, för också oss, o himmelske Fader, ut ur det andliga Egypten, och gör oss delaktiga av det sanna påskalammet, som är din Son, Jesus Kristus, vår Herre, vilken denna dag har vunnit seger över döden och öppnat oss vägen till evigt liv och nu lever och regerar med dig och den helige Ande, från evighet till evighet. Amen.» Den nya utkorelsehandlingen blev påskdagens under. Liksom gamla förbundet hade sin Mose, har det nya Jesus (Hebr. 9:15). Liksom Gud förde sitt utkorade folk ut ur tråldomslandet Egypten, för nu Gud genom Jesus sina kallade ut ur det andliga mörkrets Egypten (Ef. 5:8, 2 Kor. 3:14). Liksom fäderna åt sitt påskalamm, så har vi i nattvarden delaktighet i »det sanna påskalammet» (1 Kor. 5:7). Och liksom Gamla testamentet har sin omskärelse, har Nya testamentet sitt dop (Kol. 2:11).

Församlingen i Nya testamentet är alltså den från evighet av Gud skapade Guds församling som i sig upptar dem som kallas. Denna församling, som är ett Guds verk genom Kristus, benämner Paulus soma Christu, Kristi kropp. Den är ingen individuell, exklusiv sammanslutning utan är realiter Kristi kropp, objektiv, evig. Församlingen är organet för Kristi verkan i världen och ett sådant organ måste vara synligt. Ralf Luther säger: »Osynlig är anden, synlig är Kristi kropp. I egenkap av Kristi kropp är församlingen (uppenbarelsen av) den närvarande Kristus, det organ han använder sig av i denna synliga värld.» Ty lika nödvändigt som det är att den armé eller flotta man vill göra erövringar med i denna världen, är synlig, lika nödvändigt är det att Kristus uppenbarar sig synligt. Kristus uppenbarar sig sålunda i denna församling, utträttar vad han vill utträtta genom den. På så sätt är församlingen en syn-

lig uppenbarelse av Kristus, är Kristi kropp. När en människa blir frälst, vinner hon »frälsningen i Kristus Jesus» (2 Tim. 2:10), vinner den »genom vår Herre, Jesus Kristus» (1 Tess. 5:9) och inlemmas i och med detta i Kristus, i Kristi kropp, och blir en levande lem i den. Vår tanke är kanske ovan vid att röra sig med denna speciella betydelse av Kristi »kropp», varför innebörden av den lätt går oss förbi. Men i denna corpus Christi inlemmas vi såsom nödvändiga lemmar (1 Kor. 6:15 a), vi inympas såsom grenar i vinträdet Kristus (Joh. 15:1-6), en bild som Jesus själv använder, vi blir levande stenar i Guds tempel (1 Kor. 3:16, 2 Kor. 6:16). Inte är väl kroppen endast summan av lemmarna, vinträdet summan av grenarna och templet summan av stenarna? Det som finns förut och utgör förutsättningen för att delarna skall bli något helt, en kropp, ett träd, ett tempel, är Kristus och Kristus såsom en absolut verklig, levande realitet. Utanför Kristus finns ingen möjlighet till frälsning, han innesluter i sig all förbindelse mellan människan och Gud, utgör enda sammanknytningspunkten mellan Guds nedstigande och människans uppstigande (Joh. 1:51). Människan måste födas in i den nya, andliga tillvaron och bli något helt nytt, dö från den gamla, syndiga och födas in i den nya (2 Kor. 5:17, Titus 3:5). Detta nya liv kräver lika absolut som det jordiska en födelse (Joh 3:1-8), då den andliga, gudomliga världen är lika reell som den fysiska (Professor Odeberg: *The fourth gospel*). Därför måste människan medvetet ympas in i vinträdet Kristus, ty såsom självständig kan grenen inte ha liv, den lever endast, då den får liv från trädet. Människan måste inlemmas i Kristi kropp, bli en lem bland de andra lemmarna, ty en enda människa kan inte omspanna hela Kristi fullhet (1 Kor. 12:27). Därför är Kristus för stor. Men hon kommer att representera, ja, att bli en del av Kristi kropp, och därigenom att de olika lemmarna utgör olika sidor av Kristi fullhet, blir Kristi kropp helt och fullt en kropp.

»Ty liksom kroppen är en enda och har många lemmar, men kroppens alla lemmar — och de är många — utgör *en* kropp, så är det också med Kristus.»

En organisation är »framorganiserad» av lika, men Kristi kropp har såsom organism (Joh. 17:20-23) sina lemmar insatta av Gud (1 Kor. 12:18). Lika nödvändigt som det är att en människas kropp består av olika lemmar, lika nödvändigt är det för Kristi kropp. Paulus säger i 1 Kor. 12:17, 19: »Om hela kroppen vore öga, hur skulle den då kunna höra? Om hela kroppen vore öra, hur skulle den då kunna känna lukt?» — »Om alltsammans vore en enda lem, var vore då kroppen?» Alla lemmarna tillsammans, församlingen, utgör sålunda Kristi fullhet, är »hans kropp, det som fyllts av honom som fyller allt med allt». Därför är det omöjligt för en enstaka lem att vara »sig själv nog», oberoende av de övriga lemmarna (1 Kor. 12:15-26) och endast beroende av Kristus själv. Då lemman är i kroppen upphör dess självständighet, den har sitt liv utslutande därför att den tillhör kroppen, dess »individualitet» försvinner, den uppgår helt i kroppen och handlar inte såsom något självständigt och gör inget för sig själv såsom fristående och såsom »individ» utan har så absorberats i kroppen, att dess egen vilja är kroppens vilja såsom helhet. Till denna enighet manar Paulus i 1 Kor. 1:10, och i detta brev 12:e kapitel i förut citerade verser 15-26 utlägger Paulus nödvändigheten av evighet. För en sådan en enda viljas handlande i Kristi kropp måste den enskilde individen låta även sin egen vilja försvinna, helt uppgå i helheten och enigheten, inrikta den helt i enlighet med Kristi vilja, och därigenom nås den viljans frihet, som gör den enskilde oberoende av de många »hänsyn» och frestelser, köttets begärelser och mänsklig svaghet, vilka kommer honom att slitas mellan många olika viljor. Inte ens såsom tanke uppstiger det inom honom att göra de buden emot: »Du skall älska Gud över allting» och »Du skall älska din nästa

som dig själv». Han är fri i förhållande till allt och är inte slav under något och kan inte bli det, då han fullkomligt är Kristi livegne och frie (1 Kor. 7:22). Paulus talar också om sig som en livegen förvaltare (1 Kor. 9:17).

När individen så uppgått i församlingen, Kristi kropp, och all individualism upphört har Kristus tagit boning i den människan (1 Joh. 3:24). Joh. 15:4: »Förbli i mig, så förblir jag i er. Liksom grenen inte kan bära frukt av sig själv, utan endast om den förblir i vinstocken, så kan inte heller ni det, om ni inte förblir i mig.» »Församlingen är i Kristus. Det betyder, att den är i Kristi verksamhetsfält, inom sfären för hans inflytande och är uttagen ur det område, där den mot Gud fientliga världen och de demoniska makterna verkar.» Jfr Kol. 1:13, 1 Petr. 2:9. Och liksom vår egen kropps lemmar får sina direktiv från huvudet, så skall även Kristi kropps lemmar hämta sina från församlingens huvud, som är Kristus; Ef. 5:23: »... liksom Kristus är församlingens huvud», »Han är huvudet för kroppen, församlingen», även Ef. 1:22 och 4:15. Kristus är huvudet, förstlingen (1 Kor. 15:20) av det nya släktet i motsats till det gamla, vars huvud är Adam (Rom. 5:12). Genom Adam kom synden och döden in i världen, men i Kristus har det nya släktet frigjorts från deras herravälde, därför att Kristus själv uppstod från de döda såsom förstling och huvud för det nya släktet, d.v.s. Kristi kropp. Och vad som gäller huvudet, gäller även kroppen, lika väl som hela människosläktet genom Adams fall blev bundet i synd och död. »Ty eftersom döden kom genom en människa, så kom också de dödas uppståndelse genom en människa. Liksom i Adam alla dör, så skall också i Kristus alla göras levande. Men var och en i sin ordning: Kristus som förstlingen och sedan, vid hans ankomst, de som tillhör honom» (1 Kor. 15:21-23). Rom. 8:1. Kristus är inte huvudet i motsats till kroppen utan allt är en enda oskiljbar helhet.

Så är kroppen hel och hållen, Kristus är huvudet för kroppen, vi är lemmarna, som har sitt liv endast i och med att de tillhör kroppen, och som låter Kristi vilja vara enda normen och enda lagen. Det inbördes förhållandet mellan dessa lemmar skall utmärkas av tjänande (Rom. 12:5). 1 Petr. 4:10: »... tjäna varandra, var och en med den nådegåva han har fått, som goda förvaltare av Guds mångfaldiga nåd». Också Jesus själv säger i Mark. 10:42 ff: »Ni vet att de som anses vara folkens furstar uppträder som herrar över dem, och att folkens stormän härskar över dem. Men så är det inte hos er, utan den som vill vara störst bland er skall var de andras tjänare, och den som vill vara främst bland er skall vara allas slav. Ty Människosonen har inte kommit för att bli betjänad utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många.» För den enskilde lemmen gäller Fil. 2:3: »Var i stället ödmjuka och sätt andra högre än er själva.» David Hedegård säger i Glädjens brev om detta citat: »Ödmjukhet är sålunda av nöden. Ödmjukheten är motsatsen till 'begär efter fåfänglig ära'. Ödmjukheten består i att man så grips av Gud, att det egna jaget och dess intressen förlora sin makt i ens innersta.» Dock ligger det i ödmjukheten ingen självunderskattning utan det, att jag sätter min nästa högre än mig själv. »Den som berömmar sig skall berömma sig av Herren», 1 Kor. 1:31. Därigenom att varje lem så har uppgivit sig själv och utger sig själv i tjänandet blir gemenskapens rika innehåll en grundpelare i templet. Denna gemenskap vinnns genom att varje lem förnekar sig själv, hatar sitt eget liv (Luk. 14:26). Det vill enligt Ralf Luther säga: »Att uppge sitt privata liv, åsidosätta sina privata böjelser, sysselsättningar, hobbies, göra sig fri från dem, om tjänsten kräver det» (Joh. 12:25). I stället har lemmarna en ständig, obruten gemenskap med kroppens Herre och med varandra (Joh. 14:20, 1 Joh. 1:3). Tjänandet består i att var och en förvaltar »den nådegåva han har fått». Ty liksom varje lem i en kropp har sin speciella upp-

gift, så har varje lem i Kristi kropp sin särskilda uppgift, vilken Paulus kallar nådegåva, chárisma. Det är en nödvändighet att dessa lemmar är olika, och genom det ömsesidiga tjänandet råder harmoni i Kristi kropp. Redan i ordet medlem ligger detta, att den enskilde endast är en del i den stora helheten »Kristi kropp» i vilken varje lem är begåvad med sin särskilda gåva för tjänst i församlingen.

Liksom alla en kropps lemmar får sin del i kroppens gemensamma föda, så hade alla urförsamlingens medlemmar vars och ens lekamliga ägodelar gemensamma till allas gagn (Apg. 2:45). Detta gäller fortfarande och måste fortfarande gälla i fråga om de andliga gåvorna. I 1 Kor. 12 undervisar Paulus korintierna om dessa gåvor. Anledningen därtill är kanske den, att de missbrukats, därför att man feltolkat betydelsen av »andegåva». En andegåva är och förblir andegåva, endast om den ställs i församlingens tjänst oberoende av vem som är bäraren av den. Andegåvan skall tjäna till att uppbygga församlingen (Ef. 4:12) och församlingsmedlemmen, den skall trösta, lära, förmana och varna. Denna uppbyggelse består inte i fromt tal, som sätter känslorna i rörelse och framkallar en slags halvpsykos hos den »uppbyggde», en stämning, som bortblåses av vardagens svagaste fläkt. För denna sinnesrörelse behöver ingen andegåva verka; sådant kan enligt Ralf Luther varje halvreligiös människa åstadkomma, »men att uppbygga (d.v.s. att omplantera ett människoliv i en annan världs mark) är endast *en* mäktig till» (Apg. 20:32). För att utföra detta har Gud givit andegåvorna (Ef. 4:12-16). Men i och med att detta mål förfelas, är också andegåvorna förfelade, t.ex. då bäraren av andegåvan prisas i stället för Anden. De ges nämligen inte för att utmärka någon, för att den ene skall förhäva sig mot den andre, utan för att den ene skall ha omsorg om den andre (1 Kor. 12:24-25). Inte heller är det så, att den andebegåvade skulle vara sig själv nog och endast beroende av gåvans givare. Nå-

gon sådan individualitet finns inte i Nya testamentet. »Ingen kan leva på en andegåva.» Utan snarare är det så som 2 Kor. 12:9 säger: kraften fullkomnas i svaghet, som helt enkelt betyder att den som mest uppgivit sig själv och sitt eget, han har mest ställt sig till förfogande för Guds kraft. Individualiteten hos en församlingsmedlem är endast den hans nådegåva ger honom, i det att han ställer den i församlingens tjänst. Han blir en aktiv arbetare i att bygga upp Guds tempel och blir inte lik »den arbetare, som står för sig själv ett stycke ifrån det stora bygget och leker med några stenar i den tron, att han har den förnämsta tjänsten» (professor Odeberg). Därför är det ingen rangskillnad mellan andegåvorna, d.v.s. ämbetena i församlingen. Alla stenarna är lika viktiga för en tempelbyggnads fullkomlighet, och en sten ur grunden skulle inte kunna passa in och ersätta en sten i tornet eller tvärtom, därtill är de alltför olika; men fördenskull har inte den ena större värde än den andra. På samma sätt är det i Guds stora tempelbyggnad, församlingen. Var och en blir fullkomlig, om han släpper till sig för Guds fullkomlighet, d.v.s. helt är i Kristus.

Dessa nådegåvor är alltså så olika att de tillsammans utgör Kristi fullhet. Såväl i 1 Kor. 12 som Rom. 12 behandlar Paulus de ämbeten i församlingen vilka andegåvorna utgör. Några nämns även i Ef. 4:11, Apg. 13:1 och Did. 11. De är enligt 1 Kor. 12: att tala visdomens ord, ex. Stefanus' tal inför Stora rådet (Apg. 7), varigenom han gav det möjlighet att döma om sanningen (R. Luther), att tala det rätta i det rätta ögonblicket och det en Guds visdom till skillnad från denna världens (1 Kor. 2:6-7); att tala kunskapens ord, att tränga in i de gudomliga hemligheternas djup. Dessa båda representerar visheten och insikten, men det är inte dessa själva som här framhålls utan deras tal, alltså det gagn nästan får genom dem. Chokma = vishet och Bina = gnosis = insikt motsvarar och kompletterar varandra, så att insikten blir den praktiska tillämpningen

av visheten, vilken fattar Kristus, medan då insikten fattar, hur livet i Kristus skall levas. Aposteln innehade dessa båda andegåvor i kyrkan, han tillhörde inte en viss församling utan reste omkring från ort till ort, där han förkunnade evangeliet och grundade församlingar. Did. 11:4-5 säger: »Var och en apostel som kommer till er, bör tas emot såsom Herren. Men han skall inte stanna kvar mer än en enda dag; dock, om det är nödvändigt, även den andra; men stannar han kvar tre dagar är han en falsk profet.» Han hade Kristi fullmakt på sitt ämbete (Gal. 1:1) och hade sitt apostlaämbete givet av Kristus, ja, Kristus identifierar sig själv med honom (Matt. 10:40, Luk. 10:16). Aposteln hade alltså att föda till liv, plantera; han var sändebudet för evangeliets utbredande. Paulus är typen för en apostel; han döper inte så mycket (1 Kor. 1:17) utan grundar, föder till liv (1 Kor. 4:15),

En annan nådegåva var tro, inte lärans tro utan tecknens, den tro som förmår förflytta berg. Jesus talar om detta i Matt. 17:20, 21:21, Mark. 11:23, Luk. 17:6 och anför det egendomliga exemplet, hur den som verkligen har tro kan säga till berget: »Lyft dig och kasta dig i havet!» För den som har tro är ingenting omöjligt, han är fri i förhållande till allt och kan göra vad som helst utan att något tillräknas såsom synd, Rom. 14:14, 1 Joh. 3:6. Men den som har denna absoluta tro skulle heller inte utnyttja sin troskraft till något så säreget som att förflytta berg och dylikt. — Vidare kraftgärningarnas (ex. 1 Kor. 13:2, Apg. 9:40) och helbrägdagörelsens (Apg. 3:6) andegåvor, vilka väl står i visst hållande till trons nådegåva.

Sedan nämner Paulus två andegåvor, som ansågs såsom »de egentliga andegåvorna», profetians och andeuskiljandets. Vad aposteln planterade hade profeten att vattna. Han kunde vara kringresande såsom aposteln eller också vara i en och samma församling. Hans tal var den gudomliga visheten, som han utlade i bön och predikan, varvid han utgick från Gamla

testamentets skrifter och med många citat inte bara förutsade framtiden utan främst tolkade det förgångna och närvarande. Joel 2:28-29. Det profetiska talet innehöll den verkliga uppbyggelsens trösta, lära, förmana och varna, ett vishetens ord i hymnisk, rytmisk stil (ex. Rom. 8:31-39, 1 Kor. 13). Hans bön var ofta en fri bön med många skriftord, vilket dock inte ersatte de fasta bönerna. Men det gällde att pröva andarna (1 Joh. 4:1), ty många falska profeter spred irrläror (Matt. 7:15-20) och lät inte sin levnad svara mot vad de förkunnade utan hade ofta buken till sin herre (Did. 11:7-12). Somliga i Korint hade nog sett lite dunkelt och menade, att en verklig profet i extasen inte kunde behärska sin ande utan var ett viljelöst redskap, men mot detta talar Paulus med sarkasm i 14:29-33; den som har Kristi ande kan tala och tala i rätt tid, ty »Gud är ju inte oordningens Gud utan fridens». Och att pröva profeten (1 Tess. 5:20-21) var inte lika med att pröva anden, då den falska profeten inte hade anden.

I Korintförsamlingen rådde tydligen en viss omognad i det andliga tillståndet att döma av den utförliga behandling Paulus ägnar åt tungotalets nådegåva, 14:1-28. Liksom i fråga om mycket annat hade Paulus direkt anledning att göra detta, då somliga medlemmar inte lät den allmänna seden gälla, den synätheia, som skulle vara rådande i alla församlingar, som var enhetlig och utgången från Kristus, han som skapat kyrkan och dess sed. I vers 26 ändrar Paulus de moment i gudstjänsten, vilka var oordnade och vilka skulle ställas i överensstämmelse med »seden» (synätheia). Korintierna var ännu barn i Kristus (3:1-2, 13:11), hade inte många fäder (4:15) och hade inte befästs i tron utan lät ofta den ungdomliga entusiasmen och nyhetens behag dra bort med den lugna sansen och den erfarna eftertanken och mogenheten. Så var förhållandet med tungotalet. Det visade med sin extas, att Kristus inte fullkomligt tagit gestalt i människan, det blev en självisk njutning av

ett andligt företräde. Utan tvivel talade Paulus med tungor, men den uppbyggande delen i tungotalet var inte alls så stor som korintierna ville mena, och därför talade Paulus i församlingen »hellre fem ord med förstånd än tiotusen i tungomål» (14:19). Tal och bön i ande (v 15) bör väl finnas och de tilläts också vid gudstjänsten (v 27) i begränsad utsträckning, om någon uttydde, men de tillhör det andliga barntillståndet; först och främst skall församlingen be och lovsjunga och tala med förståndet (nus), d.v.s. inte med världslig vishet (2:6) utan med Kristi förstånd. Dock är väl detta barntillstånd att föredra framför den blaserade skepticismen hos en s.k. kristen.

Även nämner Paulus lärarens, styresmannens och dens gåva, som utövar barmhärtighet. Läraren representerar insikten, gnosis, som här blir ungefär = upplysthet. Han hade vid gudstjänsten i uppgift att föredra och förklarande uttolka skriftställen, men hans egentliga undervisning var utanför gudstjänsten. — Ledaren i församlingen var Kristus och ställföreträdare var apostlarna. I varje församling fanns en proistamenos (föreståndare), som förestod det administrativa och som vid sin sida hade medhjälpare, presbyterna (= de äldste). De som utövade barmhärtighet mot församlingens sjuka och fattiga kallades diakoner (tjänare). — Alla ämbeten är karismatiska. Kristi ande verkar i dem alla och är den som gör människorna till bärare av andegåvor och insätter dem som olika lemmar i samma kropp. Så är ingen lem död, utan alla har Kristi ande, vilken är den som samordnar och utgör livsprincipen i församlingen.

Inträdet i denna Kristi kropp — varigenom människan inlemmas såsom lem, inympas såsom gren i vinträdet Kristus, blir en sten i den levande Gudens tempel — sker genom dopet (Gal. 3:27). Gud kallar varje människa (2 Tim. 1:9, Rom. 9:24, Ef. 4:1), och Ralf Luther säger, att det redan i namnet församling ligger den betydelsen, »att det i församlingen inte är fråga

om en sammanslutning av sådana, som av eget val eller på egen risk sammanslutit sig. Till församlingen kommer de, som kallats dit från högre ort ... Det första är den kallandes vilja, det andra är den kallades vilja». Liksom proselytens övergång till judendomen markerades genom omskärnelsen, så införsätts människan i Kristus genom dopet (Kol. 2:11-12). 1 Kor. 12:13: »Ty i en och samma ande är vi alla döpta till att utgöra en och samma kropp». 1 Petr. 3:21. Genom dopet växer vi samman med Kristus, så att hans död blir vår död, hans uppståndelse blir vår uppståndelse (Rom. 6:5). Vårt individuella liv har upphört, och vi är helt sammanvuxna med Kristus, och därför måste vi dö bort ifrån den »syndens kropp» som vi har genom Adam. Så blir det ett ständigt döende från den gamla människan (Rom. 6:6), och genom vårt upptagande i Kristus har vi del i Kristi uppståndelse och i hans eget liv. Dopet blir en ingångsakt, men det omfattar sålunda också hela vårt kristna liv.

När för trons ögon den andliga verkligheten är uppenbarad såsom en absolut reel verklighet, förstår människan den fullkomliga gemenskap hon ständigt har med Kristus, då hon tillhör Kristi kropp. Genom nattvarden sker ett stärkande sammanväxande i Kristi kropp, då den är påtaglig gemenskap med Kristus själv. 1 Kor. 10:16: »Välsignelsens kalk, som vi välsignar, är inte den gemenskap med Kristi blod? Brödet, som vi bryter, är inte det gemenskap med Kristi kropp?» Den är en kraftkälla, från vilken kraft och liv förmedlas genom Kristi kropp till alla dess lemmar.

Liksom nattvardsfirandet i urförsamlingen utmärktes av överjordisk glädje och frid (Apg. 2:46), då man visste att Kristus själv var närvarande, så är glädjen en integrerande del i hela den kristna församlingen, är en av de främsta och största av Andens frukter i församlingen och i församlingsmedlemmen (Gal. 5:22). Det är ingen glädje som har sin orsak i yttre, utanför människan liggande, moment, utan den är konstant i Kristi

kropp och även sålunda i alla dess lemmar. Ty liksom Gudsriket är närvarande i Kristus, är det på samma gång närvarande i församlingen, och den som finner denna »kostbara pärla», hans glädje blir lika omedelbar som den orientaliske köpmannens, då denne finner en kostbarhet. »Guds rike ger den högtidsglädje, som bryter udden av allt elände i denna världen», säger Ralf Luther och definierar glädjen såsom något lyckliggörande, hänryckande, något som framkallar jubel ... en stor glättighet i hjärtat, en fullständig befrielse från alla sorger, lyckan av att vara skyddad och den ur allt detta härrörande strålande naturligheten och meddelsamheten mot var man: »Gläd er med mig!» (Luk. 15:6, 9).

På liknande sätt ingår också friden i den livsluft församlingsmedlemmen andas. Han har lämnat denna världens »allas krig mot alla» och ingått såsom lem i en kropp (Kol. 3:15). Det är främst ingen sinnesstämning utan ett reellt förhållande i alla de omständigheter han lever i. Han har öppen gemenskap med kroppens Herre och är i hans närhet skyddad för de mörkrets makter, som härskar i denna världen (Joh. 16:33, 14:27).

Men över allt annat står Kärleken (1 Kor. 13). »Kärleken förgår aldrig. Men profetians gåva, den skall försvinna, och tungomålstalandet, det skall ta slut, och kunskapen den skall försvinna. Ty vår kunskap är fragmentarisk, och vårt profeterande är fragmentariskt; men när det kommer, som är fullkomligt, då skall det försvinna, som är fragmentariskt» (v 8-10). Kärleken i Kristi kropp är ingen affekt i stil med den jordiska kärleken, som utmärks av ett ägandebegär, utan är det som konstituerar enheten. Därför talas det om »när det kommer som är fullkomligt»; kärleken ger fullkomligheten i kyrkan, en fullkomlighet som helt nås först i det andra livet, Fil. 3:12-15. Den som inte har denna kärlek, kan inte uppge sig själv helt och inte fullt uppgå såsom en ringa lem i Kristi kropp,

och han bryter enheten; vad han gör, det gör han inte i Kristus, han fördärvar Guds tempel i stället för att bygga på det. Så är kärleken »fullkomlighetens sammanhållande band» (Kol. 3:14), den största av Andens frukter. »Men störst är kärlekens välsignelse, en kärlek som är en stråle från den eviga gudomliga kärlekens sol. Den kristna kärleken är inte den samma som den jordiska. Den är ingen affekt i människans psyke, ingen åtrå. Den är solen: 'Gud låter sin sol lysa över rättfärdiga och orättfärdiga', och det är inte bara en bild, ty kärleken lyser och värmer» (Odeberg, Pauli brev till korintierna).

Så är Kristus kroppens huvud och vi lemmarna, och vad som sker en del av kroppen berör den såsom helhet, »om nu en lem lider, så lider alla de andra lemmarna med den; om åter en lem äras, så gläder sig alla de andra lemmarna med den» (1 Kor. 12:26), och i allt som skett med Kristus har hans kropp del. Den hela fullkomligheten kan inte nås här nere på jorden, men när vi i tro håller fast vid den rikedom vi fått oss anförtrodd (Upp. 3:11), frigjorda från det som vill binda oss fast vid förgängligheten, skall hela Guds fullkomlighet ta gestalt i oss i himmelens eviga salighet. »Var trogen intill döden, så skall jag ge dig livets krona» (Apg 2:10).

Den urkristna församlingens förhållande till omvärlden.

Med särskilt hänsynstagande till 1 Kor.

Av John Olsson.

Ett av de mest brännande problemen för den kristna kyrkan har under alla tider varit dess förhållande till den omgivande världen. I vår egen sekulariserade tid är frågan minst lika aktuell som någonsin. Kristi kyrka är ju ett uttryck för det nya livet, kristusgemenskapens liv, men kyrkan lever dock detta liv i världen, inte vid sidan av världen. Detta förhållande måste med nödvändighet leda till konflikter av olika slag. Historien visar oss att dessa konflikter ofta blivit ödesdigra för kyrkan. Å ena sidan är kristendomens historia berättelsen om senapskornet, som lades ned i jorden och därefter växte upp och blev ett träd (Matt. 13:31 f., Mark. 4:31 f., Luk. 13:18 f.). Men å andra sidan är den också historien om fyrahanda sädesåker (Matt. 13:3 ff., Mark. 4:3 ff., Luk 8:5 ff.), en skildring om livets kamp mot döden; en kamp som ständigt förnyas, i varje generation, hos varje människa som blivit upptagen i Guds församling. För oss kristna nutidsmänniskor, som står mitt uppe i denna oavslutliga kamp mellan liv och död, och som alla löper risken att få vår gudsgemenskap förstörd, är det därför av största vikt att vi besinnar oss på vår egenart i förhållande till världen. Det är härvid helt naturligt att vi på nytt söker oss tillbaka till källorna för vår kristna tro, till Nya testamentet och dess vittnesbörd. Hur betraktade sig t.ex. församlingen i Korint, så som den skildras i Korintierbrevet? Hur såg den på

den omgivande världen? Vad sägs i Nya testamentet om förhållandet mellan kristet liv och icke-kristet? Hur ser Paulus på dessa ting?

I. Aposteln Paulus drar en skarp gränslinje mellan de människor som befinner sig »innanför» gränserna till Guds församling, och dem som befinner sig »utanför». Så säger han t.ex. i 1 Kor. 5:12: »Hur kan det vara min sak att döma dem som står utanför (grek. *hoi éxō*)? Är det inte dem som står innanför (*hoi éśō*) ni skall döma?» Vi frågar nu först: Vilka människor är det som av Paulus kallas »de som står innanför».

I preskriptet till 1 Kor. hälsar Paulus »Guds församling i Korint, de som helgats i Kristus Jesus, de kallade och heliga ...» (1 Kor. 1:2 a). Ordet »kallad» (*klătós*) pekar på en Guds handling: för att komma in i Guds församling måste man vara kallad, utvald därtill av Gud själv. Vidare är att observera i detta sammanhang att ordet »helig» (*hágios*) i paulinskt språkbruk inte betyder »moraliskt fullkomlig» utan snarast »förklarad helig», »invigd till helig tjänst». Man får således inte inläsa i ordet »helig» tanken på någon etisk prestation genom vilken man kunde tänkas förvärva hemorts rätt i Guds rike. Enligt Paulus' och den urkristna församlingens syn och erfarenhet kan en människa aldrig själv välja sitt medborgarskap i himmelriket. Människan kan överhuvud ingenting göra. Hon har bara att se sin skuld och sitt ovärde inför Gud. För Paulus ligger det paradoxala i Guds handling just i att Han, den rättfärdige, fridömer den skyldige, bara denne tror på Jesus Kristus (Rom. 3:21 ff.). Den syndare som genom Kristi försoningsverk blivit upptagen i nådesgemenskap med Gud, förvandlas och blir en ny skapelse (2 Kor. 5:17). Ett helt nytt liv börjar (Gal. 2:20).

Då vi nu försökt att ge uttryck för de första kristnas egen-

art och konstaterat att denna är helt präglad av kristusgärningen, så har vi därmed också utsagt något väsentligt även om den urkristna församlingen såsom sådan. Men det vore ett misstag att tro att man därmed skulle ha tolkat Paulus' och urkristendomens församlingssyn. »Kyrkan» var för dem något vida mer än bara en sociologisk företeelse. Den uppfattades som en storhet i sig, en helhet som man inte kunde täcka genom att summera ihop de olika delarna. Det är givet att då Paulus skall definiera något som går utöver det mänskliga och det för människoförnuftet fattbara, så använder han sig av bilder. Så liknas församlingen i Korint vid en byggnad som blivit rest under Paulus' ledning och vars grund är Jesus Kristus (1 Kor. 3:9 ff.). Det som gör byggnaden till byggnad och skiljer den från de uppstaplade materialhögarna är byggmästarens konstruktiva idé. — Ett annat uttryck för denna Paulus' syn är liknelsen om församlingen som Guds tempel, där Guds Ande bor (1 Kor. 3:16). För att framhäva att kyrkan är något levande använder Paulus också bilden av olivträdet, vars grenar symboliserar de enskilda kristna (Rom. 11:16 ff.). Det mest sublima uttrycket för Paulus' kyrkosyn tycks dock de ställen i hans brev vara som talar om kyrkan såsom Kristi kropp. De viktigaste ställena om detta finner vi i Rom. 12:5, 1 Kor. 10:17, 12:12 f., 20, 27, Ef. 1:22, Kol. 1:18, 24, 3:15. Av Paulus' sätt att tala om »Kristi kropp» framgår att denna bild för honom betydde något mycket mera påtagligt än bara en symbol. Församlingen *var* verkliga Kristi kropp. Liksom Kristus själv antog tjänarekepnad en gång, då han kom i människogestalt (Fil. 2:7), så äger han också nu, fastän upphöjd och förhärligad, en kropp i tjänaregestalt, kyrkan. Denna lider med honom, korsfästs med honom, dör med honom, uppstår med honom, förhärligas med honom. (Se Rom. 6:1 ff!) Denna kropp äger många lemmar men enheten finns i Kristus (1 Kor. 12:12). Endast den finner sin rätta individualitet som upplever sig själv

som lem i Kristi kropp. Endast där strömmar Kristi livgivande Ande, likt blodet som pulserar i kroppen. Att avskäras från församlingen, från Kristi kropp, medför samma katastrof för lemman som för grenen då den skärs bort från vinträdet (Joh. 15). För denna vår undersökning är det av största vikt att observera att det »att vara i Kristus» (2 Kor. 5:17) för Paulus betyder detsamma som att vara i församlingen.

II. Det är givet att för de människor som kommit in i en ny tillvaro, i ett helt nytt liv, blev relationen till omvärlden ett spörsmål av liksviktig art. Om hoi eso var de som hade inlemmats i Kristi kropp, vilka var då hoi exo?

Närmast tänker vi väl på den judiska synagogan. Hur förhöll sig synagogan till de kristna församlingarna? Det är anmärkningsvärt att Paulus under sina missionsresor alltid sökte sig till judarnas synagogor. Ett exempel på detta kan anföras ur Apg. 18. Det berättas där om hur Paulus kom till Korint under sin andra missionsresa. I vers 4 heter det: »Varje sabbat förde han samtal i synagogan och övertygade både judar och greker.» Av detta citat och av Nya testamentet i dess helhet framgår tydligt, att Paulus ingalunda ville se kristendomen som en ny religion och att han lika litet ville vara med om att skapa nya »föreningar» e.dyl. Hade judarna tagit emot budskapet, hade tydligen inget mer skett. Men så inträffade det förhållandet att judarna så gott som undantagslöst ställde sig avvisande, ja, fiendliga mot Paulus och det av honom predikade evangeliet. Först sedan Paulus och hans medhjälpare blivit utdrivna, vände de sig till hedningarna. Situationen upprepades så ofta att man med fog kunde säga att Paulus' ord i Apg. 18:6 rent av blev en formel.

Hur skall man förstå detta att Paulus så envetet hängde fast vid synagogan och alltid försökte anknyta till denna? Tydligt måste detta bero på Paulus' syn på Gamla testamentet och

Gamla förbundet. För Paulus stod det klart att Guds församling inte började sitt liv i och med Jesu liv här på jorden, utan den har existerat av evighet. Se Ef. 1:3 f. Men så föll människorna i synd (1 Mos. 3) och då lades ett täckelse över mänskligheten. Gud blev den fördolde Guden. Guds församling fanns, men den levde bland töcken och mörker. Kristus själv fanns också i Gamla förbundet. Han var klippan som åtföljde Israels barn under vandringen till Kanaans land (2 Mos. 17:6, 1 Kor. 10:4). Under Gamla förbundets tid var Kristus *verbum incarnandum*, ordet, som skulle bli kött. Men så kom Kristus i köttlig gestalt, ordet blev kött (Joh. 1:14), blev *verbum incarnatum*. Då skedde verkligen något nytt: det gamla täckelset togs bort (2 Kor. 3:16); det nya förbundets tid bröt in (Luk. 22:20). Men detta nya ägde rum — och det är just den springande punkten — *inom* Guds församling. Då judarna i stort skulle fatta ståndpunkt till det inträffade, inträdde en ödesdiger kris i denna församling, ty som folk förkastade judarna Jesus Kristus och bröt sig därmed ut ur Guds församling. (Se Gal. 4:22 ff!) För dem tedde det sig orimligt att den Jesus som de låtit korsfästa och avliva, skulle vara den utlovade Messias. Så kom det sig att både de som trodde på Jesus och de som förkastade honom betraktade sig som de rätta arvtagarna till Gamla förbundets löften. Givet är därför att spänningen mellan dem från början var så stark den gärna kunde vara. Den farligaste fienden till den urkristna församlingen blev också just judendomen. Då de blodiga förföljelserna utbröt, var det till att börja med just på grund av judarnas hat.

Genom förföljelserna skingrades Jerusalems församling åt olika håll. Församlingen som förut levat i judisk omgivning, kom nu i beröring med den stora världen som man kan sammanfatta under benämningen »hedningarna». Paulus, hedningarnas apostel (Rom. 11:13), har givit oss en synnerligen intressant skildring av hednavärlden i Rom. 1:18 ff. Paulus

hävdar här att också hedningarna en gång fått lära känna den ende sanne Guden på sitt sätt. Genom skapelseverket uppenbarade han sig nämligen för deras förnuft (1:20). Aposteln ger här m.a.o. uttryck för tanken på en urmonoteisin. Men — heter det — »de bytte ut den oförgänglige Gudens härlighet mot bilder av dödliga människor, av fåglar, fyrfotadjur och kräldjur» (1:23). Detta trots att Gud därtill utrustat dem med samvete (2:15). Gud straffade så avfällingarna med det största sedliga fördärv (1:24). Under sina missionsresor fick Paulus ofta göra bekantskap med hedendomens mörkaste djup. Villigheten att hörsamma evangeliets budskap var likväl större bland hedningarna än bland judarna, men också bland hedningarna gjordes hårt motstånd mot den kristna missionen. Detta berodde väl närmast på att talet om den korsfäste Kristus alltid har varit, är och förblir en dårskap för den »naturliga» människan (1 Kor. 1:23, 2:14).

Ville man ge en kort sammanfattning av Paulus' syn på omvärlden, innefattande både judar och hedningar — eller »greker» som Paulus gärna uttrycker sig; så t.ex. i 1 Kor. 1:22 — så kunde man kanske lämpligen anföra orden i Rom. 3:23: »Alla har syndat och saknar härligheten från Gud.» Men denna härlighet framstrålade i rikt mått i Kristus och väntade s.a.s. på att bli förd vidare ut i världen. Paulus och den urkristna församlingen uppfattade också missionen som sin främsta arbetsuppgift.

III. Vi har i det föregående sökt utreda i vilket förhållande den urkristna församlingen rent principiellt sett stod till omvärlden. Därvid har vi särskilt observerat med vilken oerhörd skärpa Paulus markerar gränslinjen mellan dem som står »innanför» och dem som står »utanför». Nu återstår att försöka utreda hur detta förhållande mellan församling och omvärld rent praktiskt, i det vardagliga livet, utgestaltade sig.

Redan tidigare har vi hänvisat till Apg. 18, där det berättas om hur Paulus för första gången kom till Korint och hur judarna i stort sett avvisade honom. Ett närmare granskande av samma kapitel ger oss dessutom flera intressanta upplysningar om den fortsatta spänningen mellan å ena sidan Paulus och de som med honom satt sin tro till Kristus, och å andra sidan dem som inte ville ta emot budskapet. Det berättas att Paulus uppehöll sig ett år och sex månader i Korint och undervisade i Guds ord (18:11). Under denna hans vistelse där kulminerade judarnas motstånd och hat i ett upplopp som de anstiftade för att röja honom ur vägen. Detta misslyckades dock på grund av landshövding Gallios antijudiska inställning. Apostlagärningarnas framställning är visserligen knapphändig, men vi torde dock kunna dra slutsatsen att relationen mellan församling och omvärld, vad det rent religiösa beträffar, inte förbättrades med tiden utan präglades — så länge omvärlden höll fast vid sin hedendom — av en kamp på liv och död. Om Paulus' vistelse i Korint kan vi också läsa i Gal. och 1 och 2 Tess., vilka med stor sannolikhet torde ha författats under denna tid. I 1 Tess. 2:16 heter det att judarna sökte hindra Paulus och hans medhjälpare att tala till hedningarna. Och ett par verser tidigare säger aposteln att tessalonikerna fått lida detsamma genom sina landsmän som församlingarna i Judeen genom sina. Om fientliga och onda människor talar Paulus i 2 Tess. 3:2. Som tidigare antytts förvånades inte Paulus över detta motstånd. »Köttets sinne är fiendskap mot Gud. Det underordnar sig inte Guds lag, och kan det inte heller» (Rom. 8:7).

De kristna kom ofta från sämre lottade samhällsklasser (1 Kor. 1:26). Därför kom de ofta att betraktas med förakt. Allt detta var likväl förutsett av Kristus (Matt. 11:25, 10:22). Så kunde denna omständighet för de kristna själva bli en tröste- och glädjekälla, ty däri uppenbarade ju sig Guds suveräna makt och hans outgrundliga vishet.

Överhuvud kunde denna världens makter inte skrämma församlingen. Paulus var fast förvissad om att kraften hos denna världens härskare går mot sin undergång (1 Kor. 2:6). Ja, den var redan krossad, ty just då dessa härskare genom att korsfästa »härlighetens Herre» (1 Kor. 2:8) trodde sig för alltid vara kvitt denne, krossade de sig själva och sin egen makt. Just då världen utvecklade all sin makt, visade den sin oförmåga att kunna frälsa och skänka liv. Då världen utvecklar all sin makt visar den sin vanmakt, ty död och förintelse är alltid följden. Men Guds allmakt visade sig i att Gud lät sig själv fastnaglas vid korset och så förintas för att därigenom — förinta synd och död. Hans allmakt är försoningens allmakt. Därför kunde den urkristna församlingen vara så frimodig. Gud är starkare än allt annat, han är all världens Gud, och han vill att alla människor skall bli frälsta (1 Tim. 2:4). Självs hade Jesus gett sina lärjungar befallning om att gå ut och göra alla folk till lärjungar (Matt. 28:19, Mark. 16:15, Luk. 24:47). Därför måste den urkristna församlingen ständigt sträva efter att komma i ett gott förhållande till omvärlden. »Håll frid med alla människor så långt det är möjligt och beror på er» (Rom 12:18). Ett annat karakteristiskt uttryck för samma sak läser vi i 1 Kor 4:7-13, där det bl.a. heter: »När vi hånas, välsignar vi ... När folk talar illa om oss, talar vi väl om dem.»

För Paulus får »de som står utanför» sitt värde just genom att också de äger möjligheter till medborgarskap i Guds rike. Vi går nu ett steg längre och ställer den frågan: Hur ställde sig Paulus till den humanistiska bildningen och till kulturlivet överhuvud i omvärlden? Förkastades allt sådant som för den kristne ovidkommande ting eller spårar vi en positiv inställning? Vi vänder oss på nytt till Apg. och söker efter svar. I kapitel 17 berättas om hur Paulus kom till Aten, antikens kulturstad framför andra. Det heter om atenarna att de »ägnade all sin tid åt att tala om och lyssna till senaste nytt för dagen»

(17:21 b). Därför kunde Paulus inte undgå att väcka uppmärksamhet, och snart befann han sig i ordskifte med representanter för epikuréernas och stoikernas filosofskolor (17:18). Dessa tvingade honom att hålla tal på Areopagen, en höjd som utgjorde centrum i Aten. I detta tal anknöt Paulus till grekiska föreställningar och citerade t.o.m. en grekisk skald. Man kunde med rätta säga att aposteln i fråga om sitt framställningssätt gjorde sig till grek, då han vistades bland greker. Själv var han klart medveten om denna sin yttre anpassning efter åhörarnas bildningsnivå. I 1 Kor. 9:19 ff. säger aposteln bl.a.: »... För judarna har jag blivit som en jude, för att vinna judar. ... För de svaga har jag blivit svag, för att vinna de svaga ...» Denna Paulus' inställning kommer också till klart uttryck i 1 Kor. 9. Där tar aposteln upp ett motiv från det grekiska idrottslivet: löparen på tävlingsbanan. Kanske hade han själv sett de isthmiska spelen, som ju ägde rum nära Korint. I varje fall använder han här idrottstermer. — Fortsättningen av brevet är synnerligen intressant, ty redan i de första verserna i kapitel 10 slår Paulus om och blir en jude för judarna, i det han anknuter till judiska föreställningar. Man kan också peka på vissa ställen hos Paulus som vittnar om att Paulus inte bara använde sig av omvärldens uttryckssätt utan också att han kunde gilla och uppskatta vissa sidor av denna omvärld. Man brukar då särskilt anföra Fil. 4:8: »För övrigt, bröder, allt som är sant och värdigt, rätt och rent, allt som är värt att älska och uppskatta, ja, allt som kallas dygd och förjänar beröm, tänk på allt sådant.» Paulus' hjärta vidgar sig här för det mänskligt sublima. Tonen i yttrandet påminner om de grekiska moralisterna, och själva de grekiska ord han använder vittnar om genuint grekiskt inflytande. Orden värdigt (semná), tilltalande (prosfilá), värt att uppskatta (évfäma) och dygd (aretá) används endast här av Paulus. Av dessa och andra exempel tycks framgå att Paulus ingalunda ställde sig avvisande mot kulturlivet så-

som sådant. Sålunda respekterades lärdomen högt av Paulus, men bara då den var verklig lärdom och därmed ur andlig synpunkt något helt neutralt. I samma stund kunskapen upphörde att vara kunskap och blev »uppblåst» och ville lämna världsförklaringar o.s.v., blev den omedelbart brännmärkt av Paulus (1 Kor. 4:6, 8:1). För Paulus står Korset alltid i centrum. Ingenting får skymma bort blicken av den Korsfäste. Jesus Kristus och honom som korsfäst räcker som livsprogram för Paulus (1 Kor. 2:2). Endast i den mån humanism och kulturliv förhöll sig neutrala gentemot budskapet om Kristus fick de därför hemortsrätt i församlingen, där de genast fick träda in för att tjäna Kristus. Spänningen mellan kristendom och icke-kristen kultur fanns alltså redan i den urkristna församlingen och har sedan dess aktualiserats under alla tider. Problemet hör till dem som åter och åter måste genomkämpas och lösas på nytt.

I och med begreppet »kulturliv» träder en mängd andra därmed sammanhängande problem fram. Den som läser 1 Kor. kan inte undgå att märka hur Paulus gång på gång tar upp rent praktiska frågor, som framställts till honom av församlingen i Korint, och besvarar dessa. Hans svar inleds gärna med ett »angående ... (som ni har frågat om, så svarar jag följande)». En av de viktigaste bland de frågor som korintierna framställde till Paulus och önskade klarhet i, var frågan om hur en kristen skall förhålla sig till sexualiteten och därmed sammanhängande problem. Paulus svarar härpå i 1 Kor. 6:12-7:40. Vi vet, att senantiken — i likhet med vår egen tid — präglades av sexualism. Det är ändå märkligt, att Paulus i kap 6 bemöter samma argument för sexuell frihet som görs gällande i nutiden. »'Allt är tillåtet för mig'». Ja, svarar Paulus, »Men allt är inte nyttigt. 'Allt är lovligt för mig'. Ja, »Men jag skall inte låta något ta makten över mig» (1 Kor. 6:12). Man kan liksom höra ordväxlingen mellan Paulus och dem som ännu såg på hithörande ting med omvärldens ögon. »Men är det då inte jag

som råar om denna min kropp, och har jag i så fall inte rättighet att handla som jag vill?» — »Nej», replikerar aposteln, »du är sannerligen inte din egen. Herren Gud är din rätte ägare, och din kropp är ett tempel åt den helige Ande» (v. 13 och v. 19). — »Men är det inte mot naturen att leva sexuellt återhållsamt? Är det inte lika naturligt att tillfredsställa sexualdriften som sitt behov av mat och dryck?» — »Nej», menar Paulus, »det är en väsentlig skillnad (v. 13). Mat måste kroppen ha dagligen, men däremot ingår inte sexualbehovet i det dagliga brödet i samma mån, så att det ovillkorligen skall tillfredsställas under alla förhållanden. Sexualiteten är nämligen bara det fysiska uttrycket för fortplantningsdriften. Denna senare ingår som huvudkomponent i ett vida större sammanhang, där njutningen bara spelar en underordnad roll. Här är det fråga om släktets liv och bestånd.» Det är därför naturligt att Paulus avvisar allt sexuellt umgänge i själviskt njutningssyfte utom äktenskapet. (Se kapitel 6 slutet!)

I anslutning till frågan om otukten behandlar Paulus så frågan om äktenskap och ogift stånd (1 Kor. 7). Rent principiellt har Paulus ingenting att invända mot äktenskapet. Det är av Gud själv instiftat och aposteln hänvisar till 1 Mos. 2:24: »Därför skall en man lämna sin far och sin mor och hålla sig till sin hustru, och de skall bli ett kött» (6:16). Men Paulus' syn kommer ändå i stor utsträckning att bestämmas av rent praktiska hänsyn. Han är fast övertygad om, att »tiden är trång» (1 Kor. 7:29). Därför gör var och en väl i, menade Paulus, att förbli i den ställning i vilken han befinner sig; den som är bunden av hustru skall inte söka bli fri, och den som inte är bunden skall inte söka sig hustru (7:26 f.). Vad som i detta sammanhang mest intresserar oss är Paulus' syn på de s.k. blandade äktenskapen i vilka den ena parten var kristen och den andra icke-kristen. I 1 Kor. 7:10 erinrar Paulus om Jesu förbud mot skilsmässa (Matt. 5:32, 19:6, Mark. 10:11 f., Luk. 16:18). »Inte

skiljas» är alltså regeln för de kristna, men Paulus tar upp denna allmänna grundregel och tolkar den för korintierna i deras speciella situation. Han säger att den kristne inte får ta initiativet till skilsmässa, men om den icke-troende parten skulle visa sig ovillig till fortsatt äktenskap, då får det äktenskapet upplösas (7:15). Tydligt vill Paulus också i detta sammanhang följa sin regel i Rom. 12:18 som vi redan erinrat om, detta svåra att hålla frid med alla människor, så vitt möjligt är, men också endast om det är möjligt, ty det nya livet i Kristus får inte uppges eller skadas.

Man förs från frågan om äktenskapet lätt in på frågan om kvinnans ställning inom församlingen och hennes motsvarande ställning inom den omgivande världen. I fråga om kvinnan tänker man väl i första hand på Paulus' bekanta sats: »Kvinnan skall tiga i församlingen» (1 Kor. 14:34 f). Man skulle häri närmast vilja se en antydning om att Paulus i grund och botten hyser en mycket låg uppfattning om kvinnan. Men man gör inte full rättvisa åt aposteln, om man jämför hans syn med nutidens. Om man däremot konfronterar hans uppfattning med den dåtida omvärldens, framträder den verkliga egenarten i Paulus' syn. Närmast till hands ligger det att göra en jämförelse med kvinnans ställning inom judendomen. Trots att kvinnan var mera aktad i Israel än på de flesta andra ställen i omvärlden, räknades hon nära nog till mannens bohag, i varje fall inte som hans jämlike. (Se dekalogen i 2 Mos. 20, där det heter i vers 17: »Du skall inte ha begär till din nästas hustru, inte heller till hans tjänare eller tjänarinna, hans ox eller åsna eller något annat som tillhör din nästa.») En from jude kunde utan vidare ta sig en veckas ledighet till torahstudier utan att först rådgöra med sin hustru om det. Paulus däremot höjer kvinnan upp till samma nivå som mannen, trots att han gör en del rent praktiska inskränkningar (1 Kor. 7:3-5). Den viktiga av dessa var väl hennes ovan påpekade plikt att tiga i

församlingen. Men som människa har hon samma värde som mannen. Vi minns Paulus' ord i Gal. 3:28: »Här är inte jude eller grek, slav eller fri, man och kvinna: alla är ni ett i Kristus Jesus.» Och i 1 Kor. 11, där aposteln ger en del föreskrifter om kvinnans klädsel, säger han: »Ty liksom kvinnan har kommit från mannen, så blir också mannen till genom kvinnan, men allt kommer från Gud» (v 12).

Vi har så kommit in på ett annat spørsmål, nämligen på vilket sätt människovärdet uppfattades inom och utom församlingen. Paulus' syn på detta framgår bl.a. just av ovan citerade ord ur Gal. 3:28. För Paulus har alla människor, utan hänsyn till social ställning, ras, kön e.dyl., samma människovärde. Det är dock en viss risk att tala alltför mycket om människovärde i samband med Paulus; snarare borde man nog tala om människans lika ovärde. För Paulus är nämligen människan först och främst en syndare i en mänsklighet som förlorat sitt värde genom sin synd, ja, som förlorat sin ande. Ett synnerligen viktigt ställe där Paulus utvecklar sin antropologi, är 1 Kor. 2:11-16. Enligt denna får den människa som kommer till tro på Kristus, en ny ande. Denna uppfattning bryter starkt av mot den allmänna uppfattning som gärna talar om »gnistan» i människan. Gnistan är då tänkt som något gudomligt som av naturen är nedlagt i människan. För detta sist anförda betraktelsesätt är det då helt naturligt att tala om värde. Låt vara att människan faller i synd och det gudomliga blir fördunklat, det gudomliga finns dock där. Låt vara att pärlan sölas i smuts, den är dock en pärla. Under hela kristendomens historia har denna sistnämnda uppfattning gång på gång trängt fram.

Ett annat problem, som kristenheten på Paulus' tid hade att brottas med och som sedan dess bibehållit sin aktualitet, gällde de kristnas förhållande till överheten. Det viktigaste paulusuttalandet om detta är Rom. 13:1 ff. Redan på Paulus' tid fanns det tydligen människor som resonerade ungefär på

följande sätt: Då vi nu tillhör Kristi rike som inte är av denna världen (Joh. 18:36), så är vi ju faktiskt tagna ut ur världen och har därför ingen anledning att längre lyda någon mänsklig överhet. Det är säkerligen just mot denna principiella obenägenhet att erkänna överhetens myndighet som Paulus vänder sig. Överheten uppfattades av vår apostel som av Gud förordnad (v. 1 f.), som en Guds tjänare som belönar de goda och bestraffar de onda (v. 4). Paulus går mycket långt och säger att all överhet som finns är av Gud (v. 1). Detta verkar en smula underligt vid första påseendet. Tydligt måste man tänka sig in i Paulus' faktiska situation för att förstå honom. Det romerska imperiet var på Paulus' tid ett rättssamhälle och de romerska domstolarna var allmänt aktade för sin stora rättvisa. Och går vi till historien, får vi där bekräftelse på den satsen att de olika statssystemen i stort sett varit rättsordningar som faktiskt utgjort ett bålverk mot ondskan. Vi minns från evangelierna att inte heller Jesus hade något principiellt att invända mot överhetens krav, t.ex. i fråga om skatt (Matt. 22:15 ff., Mark. 12:13 ff., Luk. 20:20 ff.). Men Jesu svar på fariséerfrågan om skattepenningen antyder också, att lydnaden mot staten inte får ske på bekostnad av lydnaden mot Gud. Ett ypperligt exempel på en sådan kollision mellan dessa båda slag av lydnadsplikt utgör berättelserna i Apg. 4 och 5. Stora rådet sökte hindra apostlarna i deras verksamhet och förbjöd dem helt enkelt att vidare predika i Jesu namn. Men då svarade Petrus och de andra lärjungarna: »Man måste lyda Gud mer än människor» (Apg. 5:29). Det gavs alltså situationer redan under den urkristna församlingens tid, då överheten överskred sina befogenheter och reste krav på vilka det var en bjudande plikt för varje kristen att svara nej.

Frågan om den urkristna församlingens förhållande till omvärlden har givit oss anledning att särskilt stanna vid vissa företeelser. Naturligtvis gör inte denna uppsats något anspråk

på fullständighet utan vill endast försöka att i stora drag tolka detta förhållande. Man skulle så till sist kunna ställa frågan vilka »de innanför» och »de utanför» är i vår egen kyrka. Ibland kan det tyckas som om man måste säga att de allra flesta människor står »utanför». Även om man inte behöver se så mörkt på läget ur kristen synpunkt, är det dock tydligt att kampen och spänningen mellan kyrka och omvärld finns kvar. Också vi kristna i denna tid står inför den svåra uppgiften att söka vinna världen för Kristus men därvid dock bibehålla vår kristna egenart. Formerna genom vilka evangeliet förs ut till människorna må ändras; innehållet är och måste vara detsamma under alla tider.

Oscar Haglund in memoriam.

När den lilla kretsen av fem personer kom tillsammans till konstituerande sammanträde av Erevna, var vi omedelbart ense om att kalla lektor Haglund i Sundsvall, den mångårige orädde kämpen för biblisk tro och utgivaren av Bibliskt månadshäfte, till medlem av föreningen. Sedan han förklarat sig villig, valdes han även till ledamot av styrelsen. Han hade ju studerat vid Lunds Universitet och här senast avlagt sin teologie licentiatexamen. Redan från början var han livligt intresserad för samfundets verksamhet, och det var hans förhoppning att kunna komma ner till Lund och hålla ett föredrag i Erevna om Bibelns inspiration. Detta skulle emellertid inte bli förverkligat. I juni månad i år drabbades han av en akut sjukdom som ändade hans liv. Hans plats står nu tom.

Lektor Haglund hade en verkligen enastående studiebegåvning. Hans receptiva förmåga var otrolig. Än mera sällsynt var hans förmåga att med receptiviteten förena klar överblick och självständigt tänkande.

Grundlig lärdom förskaffade han sig på många områden, såväl historiska som filosofiska. Hans särskilda kärlek var dock Bibelns språk och historia. Han bekymrade sig föga om tidsenliga hypoteser. Hans sant vetenskapliga intresse visade sig i att han hade en enda fråga för all sin forskning: Hur förhåller det sig i verkligheten? Vad är sant?

För sanningen om Bibeln och sanningen i Bibeln blev han den fördomsfrie forskaren och orädde kämpen. Hans arbete i

Bibliskt månadshäfte blev undan för undan i all stillhet uppmärksammat i allt vidare kretsar, och där det blev uppmärksammat, där blev det också högt aktat och värderat.

Haglunds författarskap var inte inskränkt till Bibliskt månadshäfte. Han utgav även flera större och mindre arbeten i bibelfrågor. Särskilt intresserade honom Bibelns sista bok, Uppenbarelseboken. Bland hans skrifter märks Profeter och profetior, Bibliska egennamn och sinnebilder, Församlingsföreståndare och diakoner enligt Nya testamentet, Kristi tillkomst och världsfylländningen.

H.O.

Levande lutherdom.

Kyrkfolkets samling. Från Kyrkliga Förbundets för evangelisk-luthersk tro möten i Lunds stift 1925-1943. Utg. av **Samuel Adrian**, C. W. K. Gleerups förlag, Lund. 426 sidor. 3:50 kr.

Ibland råds i våra dagar kyrkan till smidigare anpassning efter tidsläget, en mera social och kulturell förkunnelse med sorgfälligt undvikande av »otidsenliga» dogmer. Kyrkliga Förbundet har följt en annan linje. Dess paroll är inte anpassning utan *trohet*, trohet mot det andliga arvet från fäderna, trohet mot bibel och bekännelse, trohet först och sist mot Kyrkans levande Herre och Frälsare.

För många, alltför många, har begreppen lutherdom och statskyrka kommit att stå som sinnebilder av förtorkad kammarlärdom, fientlig mot allt andligt liv och mot varje allvarlig, personlig fromhet. Om någon skulle inbilla sig, att Kyrkliga Förbundet företräder denna förment lutherska linje, bör han begrunda följande rader av en av förbundets ledande personligheter, kyrkoherden Viktor Södergren:

»Schismen på väckelsens tid under förra århundradet orsakades i huvudsaklig mån av att kyrkans högre ledning och till stor del dess prästerskap icke förstodo vad kristendom egentligen är. — — — Huvudsaken var i kyrkan, att *ingenting skulle hända* vare sig i själens värld eller i själarnas: »Allt lugnt i Schipkapasset!» — — — Och så vände de väckta skarorna kyrkan ryggen; de kände det som en nödvändighet för det enda nödvändigas skull: att vinna och kunna leva själens liv med Gud» (sid. 145-146).

Detta citat ger ett klart uttryck åt den anda som genomströmmar boken. Här är ingenstans fråga om lära i motsats till kristet liv utan överallt om den för Nya Testamentet självklara föreningen av lära och liv. Här ges ingen huvudkudde åt säkerhetens sömn, här ljuder i stället väckande och varnande basunstötter från redliga väktare på Sions murar. Här möter den »sunda läran», oberoende av alla tillfälliga vindkast, en förkunnelse som står i den djupaste samklang med Skriften och med den korta sammanfattning av Bibelns huvudtankar, som bär namnet Luthers lilla katekes.

Det vore en lockande men alltför svår uppgift att lämna en sam-

manfattning av ens det huvudsakligaste innehållet. Boken är så rik att endast ett ingående självstudium kan ge en föreställning om dess verkliga skatter. Här skall bara ges några korta antydningar.

Först kommer ett tack från biskop E. Rodhe för Kyrkliga Förbundets insats i stiftets liv. Därefter följer Ord vid inledningsgudstjänster av bl.a. biskoparna V. Rundgren och E. Rodhe, domprosten E. Newman samt prostarna C. Adrian och L. M. Engström.

Huvuddelen utgörs av *föredrag* från kyrkliga möten och kyrkodagar på skilda platser.

I. Under rubriken Ur kyrkans historia möter vi först ett reformationsföredrag av Professor A. Nygren, »Den rättfärdige skall leva av tro: Ur ett bibelords historia genom två och ett halvt årtusende», och ett föredrag om »Uppsala möte och den lutherska bekännelsen» av professor H. Pleijel. I tre föredrag om Anders *Elfving* av kontraktsprosten A. Thörn, Henric *Schartau* av Teol. dr. H. Hägglund och P. L. *Sellergren* av kontraktsprosten J. Gustafsson skildras några av den kyrkliga väckelsens förgrundsfigurer.

II. Även inom den andra huvudavdelningen, Kyrkliga riktlinjer, ges klara signaler, gedigen kunskap och rik inspiration. Framför allt kan nämnas »Vårt kyrkliga läge» av dåvarande domkyrkokomministern V. Södergren, »Bekännelseetrogen kristendom» av domprosten E. Newman och »Den svenska bekännelsekyrkans ställning och uppgift i tidsläget» av prosten L. M. Engström.

III. Tredje avdelningen handlar om Den enskildes andliga liv. Här kan egentligen ingenting refereras. Allt måste läsas och tillägnas. Man finner här föredrag om »Redlig bättring» av biskop V. Rundgren, om »Salighetshindren» och »Salighetsmöjligheterna», om dopet och nattvarden. Sist kommer ett tyvärr bara alltför kort utdrag ur kontraktsprosten H. B. Hammars sant bibliska och andefyllda föredrag om »Vårt evighets hopp».

Till verket är fogade tre bilagor, däribland en synnerligen intressant orientering om den gammalkyrkliga sången av utgivaren själv jämte text och musik till en del gammalkyrkliga sånger.

Man vill gärna gratulera utgivaren av denna skrift. Han har haft en svår men tacksam uppgift att välja ur det rika materialet, och han har utfört denna uppgift på ett utomordentligt sätt. Men framför allt vill man gratulera bokens läsare! Sällan utkommer nuförtiden en bok med så rikt innehåll. Den rekommenderas till inköp, läsning och spridning.

E. S.

Värdefulla skrifter.

J. Gresham Machen, *Den gamla och den nya tron*. Övers. M. Berglid. Med en inledning av D. Hedegård. Svenska Alliansmissionens förlag, Jönköping. 43 sidor. 0:75 kr.

»Den kristna tron har i alla tider varit föremål för angrepp. Det för vår tid egendomliga är, att angreppen ej blott komma utifrån, från kristendomens öppna fiender. De farligaste angreppen komma inifrån ... Där läres ofta i kristendomens namn en ny religion Botemedlet för detta onda är icke att finna i ett övergivande av de teologiska skolorna eller ett avskaffande av den vetenskapliga teologien, utan tvärtom i ett allvarligare sökande efter sanningen och en mera lojal ödmjukhet inför den, när den är funnen.»

K. Bornhäuser, *Nytt ljus över dygn, dag och timme i Nya Testamentet*. Övers. C. Sandegren. J. A. Lindblads Förlag, Uppsala. 74 sidor. 2:50 kr.

G. Kittel, *Der geschichtliche Ort des Jacobusbriefes*. (2. Nt. W. XLI, 1942.) Genom en grundlig undersökning av brevets historiska förutsättningar och efter en prövning av de olika hypoteser om dess tillkomst, som hittills framlagts, kommer förf. till följande resultat: Jakobs brev är den äldsta skriften i Nya testamentet; dess författare är Jesu broder Jakob; den är skriven i Palestina före apostlamötet i Jerusalem, före Paulus' första missionsresa och ungefär vid mitten av 40-talet e.Kr.

D. Hedegård, *Den helige Andes verk*. Bibelstudium. Svenska Alliansmissionens förlag, Jönköping. 144 sidor. 2:25 kr.

Ur rubrikerna: Anden i Gamla Testamentet. Anden i de fyra evangelierna. Vad skedde på pingstdagen? Den nya födelsen och andedopet. Segern över synden. Det apostoliska ordet. Glädjen i Gud. Själens frid. Bönen i Jesu namn.

L. M. Engström, *För Ungdomstid och levnadsprov*. Svenska Kyrkans Diakonistyrelsens Bokförlag. Stockholm. 344 sidor.

Boken är disponerad i tre delar: För troskunskapen. För troslivet. För trosproven.

L. J. Koch, *Fortolkning til Johannesbrevene*. O. Lohses Forlag. København. 148 sidor.

L. S. Keyser, *Alltings ursprung*. Övers. O. L. Björk. Evangelii-press. Örebro. 315 sidor. 4:50 kr.

Joh. Hagner, *Han kommer med skyarna*. Evangeliska Fosterlandsstiftelsens förlag. Stockholm. 149 sidor. 2:50 kr.

En om djup förtrogenhet med Bibelns läror vittnande bok. Konfronterar olika eskatologiska hypoteser med de bibliska utsagorna.

Kyrkfolkets samling. Från Kyrkliga Förbundets för evangelisk-luthersk tro möten i Lunds stift 1925-1943. Utg. av **Samuel Adrian**. C. W. K. Gleerups Förlag, Lund. 426 sidor. 3:50 kr. Recenserad å sid. 59.

Tidskrift för Biblisk Tro.

Genom stort tillmötesgående från Förbundet för Biblisk Tro har medlemmarna i Erevna erhållit dess tidskrift För Biblisk Tro mot en av Erevna erlagd avgift. Tidskriften för Biblisk Tro utkommer en gång i kvartalet.

De medlemmar av Erevna, som har tillfälle därtill, ombeds insända tidskriftsavgift efter råd och lägenhet till Erevna, postgirokonto 27 11 04 Fack 91, *Lund*, dock minst en krona.

Sammanträden.

Erevnas stadgeenliga årsmöte hålls lördagen den 23 september kl. 9 f.m. å Andreassalen.

Lördagen den 21 oktober kl. 9 f.m. Föredrag av hovpredikanten komminister *Bo Giertz*.

Lördagen den 18 november kl. 9 f.m. Föredrag av överläkaren dr *Fride Hylander*.

Övriga medlemmar som utlovat föredrag under höstterminen 1944, på tider som senare skall meddelas: Professor *Alb. Wifstrand*, doktor *Lars Vitus*, docent *Herbert Olsson*, docent *Bengt Strömberg*, rektor *David Hedegård* och kyrkoherde *G. Herrlin*.

Andra kretsen sammanträder D. v. varje lördag kl. 9 f.m. eller, då allmänt sammanträde samma dag hålls, efter dettas slut.

Innehållsförteckning.

	Sid.
<i>Harry Bjurnæus</i> : Frihet enligt Nya Testamentet	1
<i>Hugo Odeberg</i> : Hänförelse	13
<i>Agne Lageson</i> : Något om den urkristna församlingens ämbeten	19
<i>Bertil Alberius</i> : Något om »församlingen» i N.T	27
<i>John Olsson</i> : Den urkristna församlingens förhållande till omvärlden	42
Oscar Haglund in memoriam	57
Levande lutherdom	59
Värdefulla skrifter	61
Tidskrift för Biblisk Tro	62
Sammanträden	63

EREVNA. Redaktör: Teol. lic., Fil. mag. E. Starfelt. Lund.
Utgivare: Prof. H. Odeberg. Lund. Red. o. exp.: Erevna, Fack
91. Lund.

*Lund 1944. Carl Bloms Boktryckeri
Språkligt bearbetad 2002.*

